

Froland kommune

**FOLKEHELSEOVERSIKT
2020**

Innhold

1. INNLEDNING	3
Arbeidsgruppa	4
Forslag til prioriterte satsingsområder	4
Folkehelsebarometeret for Froland 2019	5
2. BEFOLKNING	6
Eldre	6
Etnisitet	7
3. OPPVEKST- OG LEVEKÅR	9
Barnehage	9
Skolemiljø – opplevelse av trivsel og mobbing	10
Sosial støtte	11
Stønad til livsopphold	12
Arbeidsledighet	13
Uføreytelser	14
Barnevern	15
Utdanning	16
Frafall i videregående skole	17
Personer som bor alene	18
Bolig	19
Lavinntektsfamilier	19
5. MILJØ, SKADER OG ULYKKER	22
Drikkevannskvalitet	22
Radon	22
Støy	23
Inneklima i offentlige bygg inkludert skoler og barnehager	23
Legionella	24
Skoleveier og skoleskyss	24
Tilgjengelighet av områder for rekreasjon og friluftsliv	25
Grøntarealer, beplantning og allergieksposering	25
Omfang av sosiale møteplasser, lekeplasser osv.	25
Antall frivillige organisasjoner, medlemsforhold og rekruttering	26
Omfang av kulturtilbud	26
Skader og ulykker	26

<u>Kommunale / fylkeskommunale gang- og sykkelveier</u>	27
6. HELSERELATERT ADFERD	30
<u>Innledning</u>	30
<u>Deltagelse i organisert og uorganisert fysisk aktivitet</u>	30
<u>Omfang av fysisk aktivitet i skolen</u>	31
<u>Kosthold</u>	32
<u>Røyk og snus</u>	33
<u>Alkoholkonsum og annen rusmiddelbruk</u>	34
<u>Kriminalitet</u>	36
7. HELSETILSTAND	38
<u>Innledning</u>	38
<u>Forventet levealder</u>	38
<u>Legemiddelbruk</u>	38
<u>Overvekt</u>	39
<u>Diabetes</u>	40
<u>Hjerte- og karsykdommer</u>	40
<u>Lungesykdommer</u>	41
<u>Muskel- og skjelettlidelser</u>	41
<u>Kroniske smerter</u>	41
<u>Psykisk helse og -lidelser</u>	41
8.0 Oppsummering	43
<u>Folkehelseprofil 2019</u>	43
<u>Ungdata</u>	43
<u>Alle forslag - oversikt</u>	44
<u>Kilder</u>	48

1. INNLEDNING

En rekke faktorer påvirker folkehelse. Det er kommunens ansvar etter folkehelseloven § 5 mfl. å føre en kontinuerlig oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorene i kommunen, og fremme folkehelsearbeid.

Målet er å gi en oversikt over folkehelsen i Froland kommune, hvilke utfordringer kommunen står overfor, hvilke tiltak som allerede er i gang samt forslag til videre tiltak.

Oversikten skal inngå som grunnlag for planstrategien og ved fastsetting av mål og strategier. En god oversikt bidrar til at vi legger faktiske utfordringer til grunn for folkehelsearbeidet.

Froland kommune har for 2017-2029 følgende hovedmålsettinger i kommuneplanen (i uprioritert rekkefølge):

- Gode og trygge oppvekstvilkår
- Gode og trygge tjenester for eldre og andre med særlige behov
- Trygge trafikkforhold for alle
- Sterkt og vitalt sentrum
- Aktive bygder
- Et mangfoldig kulturliv
- Et sterkt og vitalt næringsliv
- En god klima-, energi og miljøpolitikk
- God folkehelse for kommunenes innbyggere
- Høy befolkningsvekst
- God kommuneøkonomi
- God integrering for alle kommunens innbyggere

Kommuneplanene sier videre at vi vil prioritere folkehelse høyt og gjøre folkehelse til en naturlig del av samfunnsplanleggingen.

God samfunnsplanlegging og folkehelse påvirker hverandre gjensidig positivt.

Tverrsektorielt samarbeid er viktig for å oppfylle kommuneplanens mål, herunder «gode og trygge oppvekstvilkår». Vi har en rekke spennende tiltak og prosjekter med fokus på å fremme folkehelsen. I juni 2017 ble Familiens Hus etablert med barnehagekontor, helsestasjon, barneverntjenester og SLT-koordinator. Familiens Hus ligger i sentrum med lett atkomst.

Vi har et stort idrettsanlegg med blant annet Frisklivssentralen og mange dyktige aktører som tilbyr aktiviteter for å fremme psykisk og fysisk helse. Fylkesmannens prosjekt NAV i skolen ble avsluttet i 2018. Froland kommune har søkt om midler, og viderefører deler av dette som et prosjekt våren 2019 med 25% stilling for å se på eventuelle sammenhenger i overgangen fra grunnskole til videregående skole.

Informasjonen i dokumentet er basert på opplysninger fra statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen. Kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene kommer i tillegg. Det gjør også kunnskap om miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse, jamfør folkehelseloven § 5.

I folkehelsearbeidet er hovedmålet å fremme god og rettferdig fordeling av helse. Vi må forholde oss til omkostningene ved tiltakene i dag, mens effekten kommer om noen år. Handling nå sikrer fremtidens helse og velvære i Froland kommune.

Arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa har vært tverrsektoriell og bestått av representanter fra helse, skole, familiens hus, teknisk og NAV. Øvrige fagfolk har vært rådført ved behov og det har vært gjort et godt arbeid ute i de forskjellige virksomhetene.

Forslag til prioriterte satsingsområder

Med bakgrunn i planen er det valgt følgende hovedutfordringer/satsingsområder: Forslagene til prioritering av fokusområder tas videre i arbeidet med planstrategien:

- **Bedring av psykisk helse og livskvalitet med hoved fokus på barn og unge.**
- **Tiltak for bedre helse for eldre**
- **Fysisk aktivitet: Tilrettelegging for hverdags-/lavterskel bevegelse og trim (GS-veier, tilrettelagte turløyper der folk bor, nærmiljøanlegg, enkle skogsløyper for gange og sykling)**

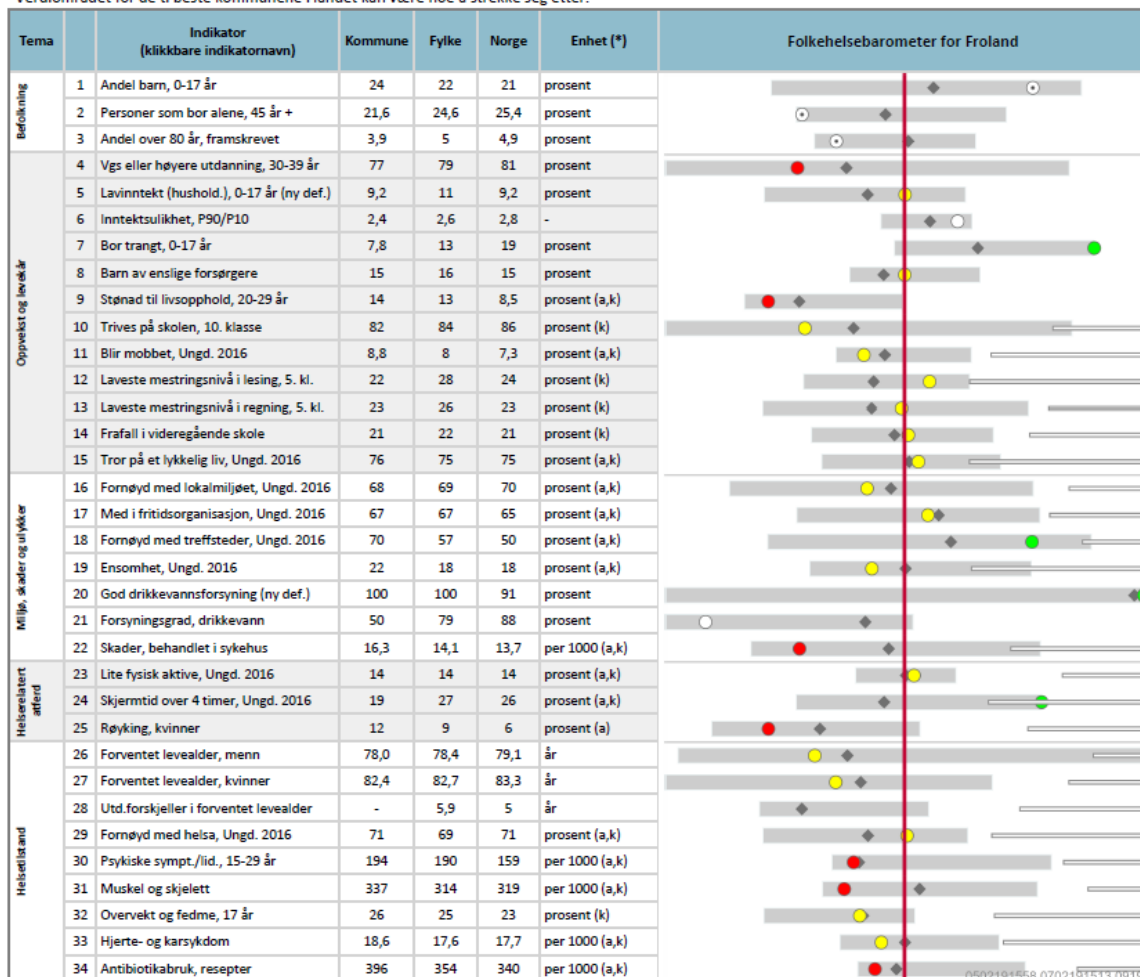
Folkehelsebarometeret for Froland 2019

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I KommuneHelse statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt utfyllende informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- Variasjonen mellom kommunene i fylket
- De ti beste kommunene i landet

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert og k = kjønnsstandardisert

2. BEFOLKNING

Med befolkningssammensetning mener vi grunnlagsdata om befolkningen som viser antall innbyggere, alders- og kjønnsfordeling, sivilstatus, etnisitet, flyttemønster osv. Slike data er viktig for å vurdere annen informasjon, og er vesentlig som del av utfordringsbildet for folkehelsen. Befolkningssammensetningens utvikling kan påvirke strategiske veivalg, blant annet i forhold til folkehelse.

Befolkningen har vokst jevnt i kommunen siden 1992. I siste 10-årsperiode har Froland hatt størst prosentvis vekst i Aust-Agder. Folketallet pr 1.10.19 (5.944) har allerede passert prognosen for 1. januar 2020.

	1. januar 2020	1. januar 2030
0 år	63	76
0-5 år	346	376
6-12	607	503
13-15	232	239
16-19	299	363
20-44	1988	2152
45-66	1588	1910
67-79	622	701
80-89	154	303
90 år og eldre	31	41
Sum	5930	6664

SSB: prognose fremskrevet folkemengde middels vekst (pr nov 2019)

- Det forventes en relativt høy økning av folketallet de neste årene
- Antall innbyggere over 80 år vil doble seg mot 2030
- Barn i barnehagealder vil øke litt mot 2030
- Barn i grunnskolealder vil først øke litt med topp i 2023, og deretter gå ned mot 2030
- Folketallet er fortsatt noe økende i 2019, med 5.944 innbyggere pr 1. oktober

Eldre

Generell informasjon

Eldres helse er resultat av oppvekst, levekår og helsevalg. Det er likevel stor gevinst i å jobbe målrettet for egenmestring og skadeforebygging. Vi kan påvirke helsen hos eldre og tiltak sent i livet kan bedre egenmestring og helseutfall. Nøkkelfaktorer er fysisk aktivitet, et aktivt sosialt liv og godt kosthold. Mange eldre har ledig tid, et høyt funksjonsnivå og ønsker å delta.

Levealderen øker, mange lever med kroniske sykdommer, legemiddelbruken er høy. Risikoen for demens går ned, men antallet med demens øker fordi det blir mange flere eldre.

Vi må bruke ressursene riktig for å møte de kommende utfordringene. Det er ikke nok ressurser i form av penger eller personell til å gi samme type og mengde tjenester som i dag når antall eldre øker. Dagens drift av helsetjenester er ikke bærekraftig. Samtidig som antall eldre øker, så blir det færre i arbeidsfør alder. Vi vil

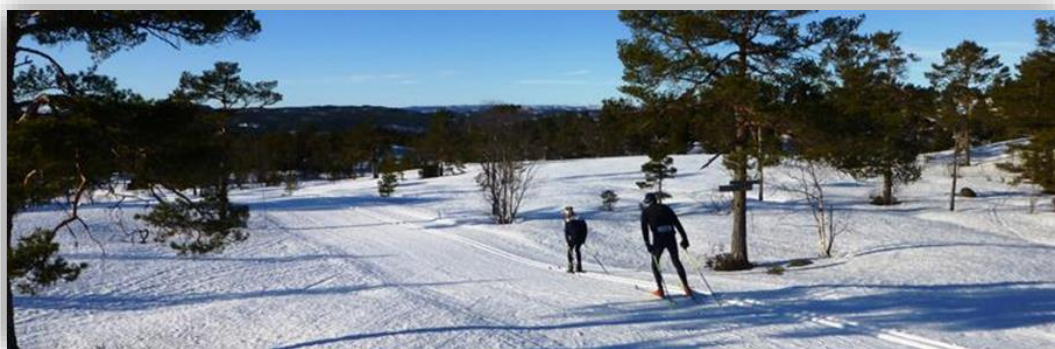
kunne få problemer med å rekruttere nok ansatte til omsorgstjenesten. En aktiv og sunn livsstil for eldre gir også økonomiske besparinger.
Målsetting Målet med folkehelse for eldre, er at de skal klare seg selv uten tjenester eller med tjenester lavt i omsorgstrappa så lenge som mulig.
Status og funn Antall eldre vil øke betydelig i årene fremover
Tiltak iverksatt • Bokkåfe, strikk og lytt (frivilligsentralen/biblioteket) • Den kulturelle spaserstokken • Velferdsteknologi • Flere sykehjemsplasser, vedtatt utbygd
Forslag til videre tiltak • Samarbeidsarrangementer for eldre (med historielaget og bygdekvinnelaget) • Forebyggende hjemmebesøk for de over 75 år • Hverdagsrehabilitering • Plan for eldreomsorgen • Bedre kosthold for de eldre • Rydding og strøing av gangveier • Benker langs turstier • Tilrettelagte boliger og bomiljøer for eldre • Møteplasser og aktiviteter for eldre • Hjemmeomsorg • Helsefremmende forhold og tiltak for eldre • Tilrettelegge for fysisk aktivitet for eldre • Tilrettelegge for kollektivtransport

Etnisitet
Generell informasjon Det er generelt store helsemessige forskjeller mellom grupper av innvandrere og mellom innvandrere og etnisk norske. Det er viktig å forebygge «utenforskap» som kan gi psykisk uhelse og sosial isolasjon. Det er også godt for folk å bidra som medmennesker. Det er samfunnsøkonomisk svært gunstig at vi integrerer flyktningene i samfunnet tidlig.
Målsetting God integrering og like vilkår uavhengig av etnisitet
Status og funn • Kommunen har vedtatt å ta imot 7 flyktninger i 2020, men er ikke blitt tildelt noen • For 2016 – 19 har det vært tatt imot opptil 30 flyktninger pr år • Det er ikke gjort noen særskilt helseundersøkelse for flyktninger i Froland • Flyktningetjenesten i NAV-kommune er vedtatt redusert
Tiltak iverksatt • «Folk møtes» møteplass for flyktninger og «frolendinger»

- Arrangementer på biblioteket rettet mot flyktninger
- Språktreningsbutikk – frivilligsentralen

Forslag til videre tiltak

- Samfunnsmessig innføringskurs for flyktninger
- Plan for flyktningetjenesten
- God språkopplæring i grunnskole og voksenopplæring
- God integrering av flyktninger
- Bistand til bosetting
- Bistand til å komme i arbeid

3. OPPVEKST- OG LEVEKÅR

Oppvekst og levekår er viktige for helse og livskvalitet. Med dette mener vi for eksempel økonomiske vilkår, bo- og arbeidsforhold og utdanning. Økonomiske forhold kan omfatte andel med lavinntekt og inntektsforskjeller. Arbeid omfatter bl.a. tilknytning til arbeidslivet, sykefravær og uføretrygd. Utdanningsforhold omfatter blant annet andel med høyere utdanning og frafall fra videregående skole. Levekår defineres i et samspill mellom individuelle faktorer og ressurser og de muligheter en har til å realisere seg.

Generelt sett viser ungdomsundersøkelser at det er systematiske forskjeller i helse, livskvalitet og levekår etter hvilken sosioøkonomisk (SØS) bakgrunn en har. De med høy SØS sier de har det bedre, de trives mer på skolen enn de med lavere SØS. Flere med høyere SØS sier de kommer til å fullføre videregående skole enn de med lavere SØS. Det samme gjelder medlemskap i lag, foreninger eller klubber. Det er flere antall medlemmer med høy SØS, enn de med lavere SØS. Elever med lav SØS, snuser og røyker mer enn de med høy SØS.

Barnehage
Generell informasjon Plass i barnehage er viktig for barnas utvikling og for foreldrenes mulighet for deltakelse i arbeidslivet. Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnehagene ligger riktig lokalisert i forhold til hvor folk bor, de har god bemanning også på pedagogsiden. Dekningen fyller nasjonale krav. Kommunens fysioterapeut er årlig innom barnehagene for å observere og avdekke motoriske vansker tidlig.
Målsetting Full barnehagedekning i Froland kommune
Status og funn • Alle med rett til barnehageplass får tilbud om barnehageplass • Løpende opptak gjennom året, her kan det forekomme venteliste
Tiltak iverksatt • Vedtatt barnehageplan • Ressursteam for 0-6 år (Familiens hus) • Plan for miljørettet helsevern • Det er etablert gode samarbeidsrutiner med helsestasjonen angående søvn og søvnrutiner • Det er laget en egen samarbeidsavtale med barnevernet med egen kontaktperson i hver barnehage fra barnevernet • Det arbeides med en felles handlingsplan for å sikre barn et godt psykososialt miljø
Forslag til videre tiltak • Opprettholde et tilstrekkelig og godt barnehetilbud i kommunen

Skolemiljø – opplevelse av trivsel og mobbing

Generell informasjon

Skoletrivsel har stor betydning når det gjelder psykiske plager og generell tilfredshet. Trivsel påvirker også elevenes motivasjon for å lære.

Skolen er en stor del av hverdagen til dagens unge og er en sentral arena for de daglige ansikt-til-ansikt-møtene unge imellom. Skolen er en arena for både lærling og sosialt samvær og også en viktig arena for å utjevne sosiale helseforskjeller, ettersom man der når de aller fleste unge.

Målsetting

Ved Froland ungdomsskole har vi som mål at alle elever skal ha et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal være fri for alle former for krenkende atferd, og skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring. I tillegg skal frolandsskolen lære barn og unge å mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse, ta sosialt ansvar og vise medborgerskap. Elevene i Froland skal være:

- trygge på at voksne vil dem vel, ser dem og passer på dem
- rause ved å inkludere alle, ta vare på hverandre og skolemiljøet
- modige ved å stå opp for seg selv, hjelpe en venn og tørre å si ifra

Status og funn

Trivsel og læringsmiljø i skolen har stor betydning for læringsutbytte elevene har. Elever som deltar i Ungdata-undersøkelsen (8.-10. trinn), viser 93 % at de trives på skolen de går på. Et stort flertall av elevene er enig i at lærerne bryr seg om dem og at de finner seg godt til rette i det sosiale miljøet på skolen. Ungdata finner også tydelige forskjeller i trivsel på skolen etter sosiøkonomisk status. Ungdommer med høy sosiøkonomisk status trives i større grad enn ungdommer med lav sosiøkonomisk status. Disse forskjellene har økt litt siden undersøkelsen i 2016. Fra Elevene Elevundersøkelsen, 2016/17 og 2018/19 ser vi at 7.trinn og 10. trinn føler seg mindre (6,2) mobbet på skolen sammenlignet med Aust-Agder (7,5%) og hele landet (6,3%).

Tidstrenden fra Ungdata-svar fra 2014 til 2019 viser at andelen elever som opplever å bli mobbet minst hver 14. dag, har sunket fra 9 % til 6 %. Dette samsvarer også med tallene fra elevundersøkelsen.

Mange elever opplever at de blir stresset av skolearbeidet og føler seg utslitt på grunn av skolearbeidet, selv om tid brukt på lekser går ned. Undersøkelsen viser at jenter blir mer stresset enn gutter av skolearbeidet. Jentene bruker generelt mer tid på lekser enn guttene. Skulking blant elever er også økende i Froland fra sist ungdataundersøkelse.

Mestring målt ved forståelse av gjennomgått stoff og løsning av oppgaver: Minimale forskjeller sammenlignet med landsbasis, men Froland ligger litt under på alle trinn fra 6-10, mens 5. trinn ligger rett over.

Tiltak iverksatt

- Helsestasjon for ungdom
- Ungdomsråd

- I 2019 ble det opprettet et beredskapsteam mot mobbing i skolen og barnehagen.
- Spekter er en undersøkelse som skolen gjennomfører, denne følges direkte opp ved oppdagelse av mobbing, er ikke anonym.
- Det jobbes med en plan for trygt og godt skolemiljø. Link til livet – livsmestring i skolen er et opplegg fra RVTS som skolen gjennomfører.
- Olweusprogrammet skal forebygge og redusere mobbeproblemer. Skolen er fremdeles med på dette. Ungdomsskolen jobbet ikke aktivt med dette i 2019.
- Ikke mobilfri skole, men mobilbruk er strengt regulert, kun autorisert bruk er lov
- «Livsmestring i skolen» – nytt element i opplæring innføres

Forslag til tiltak

- Fortsatt fokus på å øke trivselen for elevene på skolen, og på å motvirke mobbing og utrivsel
- Bedre tverrfaglig samarbeid for elever som trenger det

Sosial støtte**Generell informasjon**

Mange studier viser at det å være sosialt integrert i et felleskap, og å oppleve sosial støtte fører til bedre psykisk helse (Skogen m.fl., 2018). Ensomhet påvirker også den fysiske helse og gir økt dødsrisiko (St.Meld. Nr 19 (2018-2019)). Det er derfor rimelig å anta at å forebygge ensomhet er et godt folkehelseiltak. Å forebygge ensomhet blant unge er et av regjeringens satsningsområdet for de neste årene (St.Meld. Nr. 19). Nasjonale ungdomstall viser at den registrerte andelen ungdom som rapporterer om ensomhet aldri har vært høyere. Et viktig aspekt blir å få bedre forståelse for hva som er ensomhet blant våre unge håpefulle, for å kunne forebygge.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

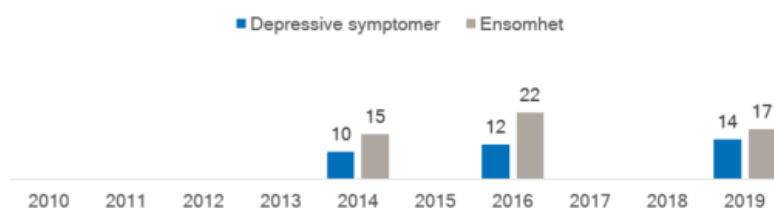
I Froland ser vi at andelen elever som føler seg ensomme har gått ned i motsetning til nasjonale resultater. Derimot ser vi en økning i depressive symptomer.

Det er behov for at alle sektorer i Froland Kommune vedkjenner seg et eierforhold til disse tallene og sammen finner tiltak og tjenester i forebyggende henseende som kan bidra til å snu trenden for depressive symptomer og ensomhet for morgendagens voksne.

Tidstrend i Froland

Prosentandel av ungdomsskoleelever som er mye plaget av ...

Det er
også

rapportert via Ungdata mange unge som i løpet av de 12 siste månedene har skadet seg selv i Froland. I tillegg er det også et antall unge som har forsøkt å ta sitt eget liv i løpet av de siste 12 mnd. Det er helt klart alarmerende tall for kommunen vår der tiltak må iverksettes.

Det er nylig opprettet selvmordsforebyggende team og en er i startfasen på tiltaksplan for bekjempelse av selvskading og selvmord.

Det er klare føringer fra Helsedirektoratet hvilken informasjon om helsetilbud kommunene skal ha. Her har Froland et pågående forbedringsarbeid, både i det å fange opp de som har forsøkt å ta sitt eget liv, de som selvskader seg selv, bedre samarbeidet på tvers av virksomhetene og i tillegg forbedre samarbeidet med spesialisthelsetjenesten og fastlegene.

Tiltak iverksatt

- Fritidstilbud til barn på mellomtrinnet (bibliotek og fritidsklubb)
- Prosjekt Origo Osedalen
- Selvmordsforebyggende team
- Kommunepsykolog
- Helsestasjon for ungdom med psykolog, lege og helsesykepleier tilgjengelig

Forslag til videre tiltak

- Fokus på godt skole-hjem samarbeid
- Bekjentgjøre tiltak og tjenester for alle ansatte som omhandler barn og unge for et bedre tverrfaglig samarbeid
- Livsmestring på timeplanen i skolen
- Skolering av ansatte for livsmestring i skolen
- Utarbeide tiltaksplan for bekjempelse av selvskading- og selvmord
- Opprette samarbeidskanaler med spesialisthelsetjenesten
- Tettere samarbeid med kommunens fastleger
- Informasjon om helsetilbudet kommunen tilbyr jmf. Helsedirektoratets anbefalinger

Stønad til livsopphold

Generell informasjon

Mottakere av stønad til livsopphold (sosialhjelp) er en utsatt gruppe psykososialt og materielt. De har ofte liten tilknytning til arbeidsmarkedet, kortere utdanning og lavere bostandard enn befolkningen ellers. Det er også dokumentert et større

innslag av helseproblemer blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen ellers, og særlig er det en stor andel med psykiske plager og lidelser.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Antall sosialhjelpsmottakere 20 - 29 år er høyt i perioden 2014 – 2018, men noe nedadgående. I 2018 er andelen i denne aldersgruppen 12,8 %, mot landsgjennomsnitt på 8,1 %. Froland er omtrent likt med fylket.

Mottakere av stønad til livsopphold, 20-29 år:

År	2014	2015	2016	2017	2018
Geografi					
Hele landet	8,9	9,3	9,2	8,5	8,1
Aust-Agder	13,6	14,4	14,2	12,8	12,5
Froland	15,1	16,1	15,5	14,5	12,8

Tallet her er høyt og i folkehelseprofilen kommer Froland dårlig ut.

Tiltak iverksatt

-

Forslag til videre tiltak

- Motvirke økte sosiale og økonomiske problemer
- Være ekstra oppmerksomme på helseproblematikken hos denne delen av befolkningen

Arbeidsledighet

Generell informasjon

- Deltakelse i arbeid genererer ressurser og kvaliteter som er med på å fremme helse og trivsel.
- Den ikke-yrkesaktive delen av befolkningen har gjennomgående dårligere helse enn de som er yrkesaktive. Dette har forsterket seg de senere årene.
- Nedsatt helse er en viktig årsak til at man faller ut av arbeidslivet, men sosiale forskjeller blant de som støtes ut – målt som forskjeller i utdanningsnivå og/eller etter bransje – tyder på at helse alene ikke kan forklare utstøtingsmekanismene i arbeidsmarkedet.
- På individnivå er det påvist en forverret helsetilstand som en direkte følge av tap av arbeid, for eksempel ved nedbemanning og permittering. Særlig ser tap av arbeid ut til å påvirke den psykiske helsen negativt – blant annet i form av depressive plager.

Målsetting

Flest mulig i arbeid

Status og funn

Arbeidsledigheten er høyest i fylket. De siste tallene fra NAV (februar 2019) viser en ledighet på 3,5 %. Prosenten tilsvarer tall fra februar 2018. Dette skyldes blant annet mye sesongbasert arbeid.

Yrkesaktive rammes fort av konjunktursvingninger i bygg- og anleggsbransjen.

Arbeidsledighet (B) – 15-74 år, kjønn samlet, andel (prosent)

▼ Endre utvalg av...

Geografi År Alder Kjønn Måltall

År	2013	2014	2015	2016	2017
Geografi					
Hele landet	1,9	2,1	2,1	2,3	2,2
Aust-Agder	2,4	2,7	2,4	3,1	2,6
Froland	3,0	3,3	3,3	4,3	2,7

Taenforklaring

Statistikk fra 2019 viser fordelingen av antall yrkesaktive frolendinger:

- Varehandel, hotell og restaurant, samferdselstjenesten, forretningsmessigtjeneste og eiendom: 939
- Sekundærnæringer: 685
- Helse og sosialtjenester: 609
- Undervisning: 215
- Off.adm., forsvar, sosialforsikring: 147
- Personlig tjenesteyting: 108
- Jordbruk, skogbruk og fiske: 65

Tiltak iverksatt

Den kommunale delen av NAV jobber systematisk med brukerne som søker sosialhjelp. Det er egen økonomi- og gjeldsrådgiver og prosjektet Aktiv i Froland. Det siste innebærer at søkere i alderen 18-30 år følges særlig opp i et samarbeid med Mølla verksted når det gjelder aktivisering, arbeid og tilbakeføring til arbeidsmarkedet. Personer over 30 år som søker økonomisk sosialhjelp via NAV kan også «sluses inn» i prosjektet om det ikke er andre alternativer for aktivitet som kan settes i verk ved søknad. NAV har også økt bruken av Kvalifiseringspenger som alternativ til sosialhjelp (KVP). Dette er et tiltak som også får mennesker over i en mer selvstendig tilværelse.

Forslag til videre tiltak

- Aust-Agder Idrettskrets driver folkehelseprosjektet «Aktiv på dagtid», hvor de som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet tilbys variert mosjon i hverdagen. Froland bør vurdere å bli med her. Avhengig av årsak, kan dette bidra til økt fysisk og psykisk helse, mestring og sosialt samvær, og styrke sjansene for at deltakerne kommer seg tilbake igjen til arbeidslivet.
- Det er viktig for kommunen å være med og tilrettelegge for å etablere flere arbeidsplasser, både i Froland og i den nærmeste regionen.

Uføreytelser

Generell informasjon

Arbeid gir tilgang til viktige helsefremmende ressurser som sosiale relasjoner, identitet, personlig vekst, og økonomisk trygghet. Høy sysselsetting der også personer med redusert arbeidsevne har et arbeid å gå til, vil være positivt for folkehelsen. Gruppen som mottar uføreytelser er en utsatt gruppe helsemessig (fysisk og psykisk) og materielt. Hvor mange som mottar uføreytelser er en indikator på helsetilstand, men må ses i sammenheng med næringslivet, utdanningsnivået og jobbtilbudet i kommunen. Grupper som står utenfor arbeidsliv og skole har oftere dårligere psykisk helse og mer usunne levevaner enn de som er i arbeid. De siste ti årene har andelen som får sykemelding og uføretrygd vært høyere i Norge enn i andre OECD-land. Økte helseproblemer i befolkningen kan ikke forklare dette. Årsakene til sykefravær og uførepensjon er vanskelige å fastslå. Ofte er de sammensatte, og forhold som usikker arbeidssituasjon, nedbemanning og livsstilsfaktorer kan påvirke sykefraværet og andelen som søker om uføreytelser. Flertallet av sykemeldinger og langvarige trygdestønader gis for muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser som angst og depresjon.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Mottakere av uføreytelser:

År		2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018
Geografi	Alder					
Hele landet	18-29 år	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
	30-44 år	3,2	3,4	3,6	3,8	4,0
	45-66 år	16,7	16,5	16,3	16,3	16,3
Agder	18-29 år	1,4	1,5	1,6	1,8	2,0
	30-44 år	5,4	5,7	6,0	6,4	6,6
	45-66 år	21,0	20,7	20,7	20,9	21,1
Froland	18-29 år	1,2	1,4	1,6	2,0	2,3
	30-44 år	6,0	6,2	6,8	7,6	8,2
	45-66 år	25,2	25,5	25,2	25,5	25,9

Froland har relativt høye tall for mennesker med uføreytelser.

Tiltak iverksatt

- Aktiv på dagtid

Forslag til videre tiltak

- Kartlegge årsak og redusere antall uføretrygdde:
- Kartlegge årsak til uføretrygdde i kommunen og se på evt. tiltak for å redusere tallet. Antall uføretrygdde har tett korrelasjon til frafall fra videregående.
- Fortsette Aktiv på dagtid - prosjektet
- LOS-prosjektet
- Flere arbeidsplasser og lærling-/arbeidstreningsmuligheter spesielt for ungdom og unge voksne

Barnevern

Generell informasjon

Jo tidligere man får identifisert barn som er utsatt for risikofaktorer og setter i verk tiltak, jo større sannsynlighet er det for at barnet klarer seg bra. Risikofaktorer kan

være foreldres psykiske sykdom eller alkoholmisbruk, vold i hjemmet, foreldre som er langtidsledige/trygdemottakere, fattigdom i familien mv.
Målsetting Tidlig identifisering av risikofaktorer og tidlig innsats
Status og funn • Barn med tiltak ifht innbyggertaller (0-22 år) 6 % i 2018 (landet: 4,5 %)
Tiltak iverksatt • Samarbeidsavtale med NAV, oppfølging av ungdom 18-23 år • Samarbeidsavtale med barnehagene, egne kontaktpersoner • Ressursteam • Oppvekstteam
Forslag til videre tiltak • Klare samarbeidsavtaler med samarbeidspartnere

Utdanning

Generell informasjon

Statistisk vil mennesker med høy utdanning ha bedre helse og høyere forventet levealder. Utdanningsnivå og kunnskap om helserelaterte risikofaktorer henger sammen. Med utdanning følger også muligheten for jobber som fremmer helse, samt bedre økonomi.

En befolkning med et høyt utdanningsnivå vil statistisk skåre høyere på alle folkehelseindikatorer. Så sant innbyggerne også flytter hjem til Froland etter endt høyere utdanning er det også svært økonomisk gunstig for kommune med tanke på skatt, avgifter o.l. Kommunen bør satse langsiktig på å øke faktorene som ligger til grunn for utdanningsnivået.

For å høyne andelen med utdanning vgs eller høyere må det være attraktivt å bo i Froland for de det gjelder. Tilfang av relevante arbeidsplasser og gode bomiljø er noen av faktorene. Det må også være gode kulturtilbud og kollektivtransportmuligheter.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

En relativt lav andel av Frolands befolkning har høyere utdanning, og en del stopper utdanningsløpet etter grunnskolen.

Høyest fullført utdanningsnivå-30-39 år (andel prosent):

År		2013	2014	2015	2016	2017
Geografi	Utdanningsnivå					
Hele landet	grunnskole	17	17	18	18	19
	videregående eller høyere	83	83	82	82	81
	videregående	37	36	35	34	33
	universitet/ høyskole	46	47	47	48	48
Aust-Agder	grunnskole	19	19	19	20	21
	videregående eller høyere	81	81	81	80	79
	videregående	43	43	41	40	39
	universitet/ høyskole	38	39	39	40	40
Froland	grunnskole	20	20	21	22	23
	videregående eller høyere	80	80	79	78	77
	videregående	53	52	48	48	47
	universitet/ høyskole	27	28	31	30	30

Folkehelseprofil 2019 / folkehelseinstituttets statistikkbank

Tiltak iverksatt

- Det arbeides kontinuerlig med å få et godt grunnlag for at elevene i grunnskolen ønsker å studere videre og at de har et godt grunnlag for det.
- Det gjøres også en innsats for å legge til rette for gode boforhold og for et vidt spekter av arbeidsplasser i kommunen

Forslag til videre tiltak

- Fortsette å gjøre grunnskolen enda bedre med tanke på at flere søker høyere utdanning
- Legge til rette for gode bomiljø
- Legge til rette for arbeidsplasser og næringsliv, spesielt kompetansearbeidsplasser

Frafall i videregående skole

Generell informasjon

Det er mange negative ringvirkninger ved å falle ut fra videregående skole. Mange uføretrygdde og arbeidsledige har falt ut av videregående skole, og de samfunnsmessige kostnadene kan bli store. Det bruker mer offentlige trygde- og stønadsordninger og økt sannsynlighet for svak helse. Enkelte livsstilsykdommer og psykiske lidelser er overrepresentert i grupper med lav utdanning. Tap av inntekt øker risikoen for å komme under «fattigdomsgrensen» og det øker sosiale ulikheter. I tillegg kommer sosial stigmatisering som kan føre til isolering osv. Det er belastende også for barn.

Målte kostnader ved kun frafallet er på ca. 900.000 per elev, men da har vi ikke inkludert for eksempel økte kostnader med redusert helse, stønader og andre økonomiske tap.

Det er vanskelig å fange opp drop out. God oppfølging fra lærer er nødvendig, eleven kobles gjerne på for sent og kan være drop out i ett år før de kommer til NAV igjennom oppfølgingstjenesten.

Det er sammenheng mellom levekårsforholdene i hjemmet og dropout.

Vi må fange opp disse barna tidlig (mye tidligere enn prosjektets interessegruppe pr.dd.). Deretter må vi ha stødige og gode tiltak. Utfordringen blir å bygge opp tiltak som passer de ulike familiene.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

År		2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017
Geografi	Foreldrenes utdanningsnivå						
Hele landet	videregående	28	27	27	26	25	24
Aust-Agder	videregående	29	28	29	27	25	24
Froland	videregående	35	-	33	29	26	20

Fullført videregående: Froland 77%, Aust Agder 79% og Hele Landet 81% i 2017

Kartlegging av årsaker til frafall i den videregående skolen:

Det har vært en 20 % prosjektstilling igjennom NAV og kommunen som har arbeidet med temaet, avsluttet våren 2019. Tallet for frafall i 2017 var ikke så galt sammenlignet med fylket og landet, men det er likevel en stor gruppe elever det dreier seg om.

Tiltak iverksatt

- Pågående kommunal og fylkessatsning. Froland deltar i en felles satsning på å redusere frafall fra VGS.
- Sam Eyde (yrkesfaglig skole) med ca. 1.300 elever har bygd opp et sosialt apparat på godt nivå, med helsesøstre, sosiallærere, oppfølgingstjeneste og hadde fram til 2018 prosjekt knyttet til skolen og de 2 NAV kontorene i Arendal og Froland. 2 konsulenter jobbet med å redusere frafall. De bruker virkemidler og kompetanse fra sosialt arbeid.
- Kjernegruppen har skal søke LOS-midler

Forslag til videre tiltak

- Kartlegge om høyt fravær i ungdomsskolen gir høyere dropout i vgs
- Bedre samhandling mellom skolen i Froland, vgs og SLT

Personer som bor alene

Generell informasjon

Å bo alene kan ha helsemessige utfordringer med ensomhet og et mindre sosialt liv. Det kan dessuten være mer kostbart enn å bo sammen med andre. Trang økonomi kan igjen føre til «farlig» stress som er uheldig for helsen.

Deltakelse på arenaer i det offentlige rom forebygger sosial isolasjon og er folkehelsefremmende.

Målsetting

Ikke definert
Status og funn 39 % er aleneboende i Froland, Aust-Agder 45,6 %, landsgjennomsnitt 41 % (tall fra 2018).
Tiltak iverksatt • Generelt har det blitt større utbud av mindre boenheter de siste årene
Forslag til videre tiltak • Tilbud om sosiale arenaer og møteplasser • Tilrettelegge for gode bomiljø spesielt for aleneboende

Bolig
Generell informasjon Bolig kan påvirke vår psykiske og fysiske helse på mange måter; det kan være forhold ved selve boligen, slik som inneklima, slitasje, trangboddhet og hvorvidt man eier eller leier bolig. Også forhold ved bomiljø og nabolag påvirker helse og trivsel – slik som beboersammensetning, stabilitet i nabolaget og trygg tilgang til rekreasjonsarealer og møteplasser. Sammenhengene er imidlertid komplekse og årsakspilene kan gå begge veier. («Veiviseren.no – digital verktøykasse for kommunene»)
Målsetting Ikke definert
Status og funn Froland har oppført mange boliger de siste årene sammenliknet med andre kommuner. Standarden på boliger i Froland er jevnt over bra med mange nye boliger. Det er bygd relativt få enkle og rimelige leiligheter i selve sentrum.
Tiltak iverksatt • Det er realisert en del leiligheter av forskjellig størrelse og pris i de siste årene, noe som har gitt et bredere spekter av boliger enn tidligere. • Froland bruker aktivt startlån og tilskuddsmidler i boligsosialt arbeid.
Forslag til videre tiltak • Etablere akuttboliger. Vedtatt i økonomiplan for 2020. • Utarbeide Boligsosial handlingsplan

Lavinntektsfamilier
Generell informasjon Lite penger begrenser familiens muligheter til å investere i barna (f.eks. kosthold, aldersadekvate bøker og leker). Fattigdom gir stress og belastning for foreldre, og får negative konsekvenser for foreldrenes psykiske helse og omsorgsevne. Barns sosioemosjonelle sårbarhet forklares gjennom en kjede hvor fattigdom gir økt stress hos foreldre, som påvirker psykiske helse, foreldrestil og oppdragerstil, som endelig påvirker barns utvikling. Lekser gir stress. Barn i familier med lav sosiøkonomisk bakgrunn, har flere stressfaktorer enn de med høy sosiøkonomisk bakgrunn.

Hos fattige familier er det en sammenheng mellom økt inntekt hos foreldre og barnas skoleprestasjoner. En økning på 1000 amerikanske dollar i familiens årlige inntekt var assosiert med en økning i skoleprestasjoner på 5 % (Helmikstøl, 2015). Ungdataundersøkelsen viser systematiske forskjeller i helse, livskvalitet og levekår i familier med lav sosiøkonomisk bakgrunn.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Froland lå i 2017 over snittet i landet og fylket på inntektsnivå per husstand. Median verdi på 659.000 mot 623.000 i fylket og 648.000 i landet.

Beregnet inntektsulikhet var i 2013 – 2017 noe bedre i Froland enn fylket og landet.

Det er en positiv faktor som tilsier en jevn fordeling hos husstandene.

Froland ligger også under gjennomsnittet på lavinnteksthusholdninger. Dvs. med en medianinntekt under 60 % - per definisjon «fattigdomsgrensen», dog rette begreper er relativt. Vi vet ikke hvor mange barn som lever under fattigdomsgrensen i Froland, dette må man kartlegge.

Barn som lever i lavinnteksthusholdninger:

5, 4 % barn (0-17 år) (2015) som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av kommunal og fylkeskommunal medianinntekt

8,6 prosent av alle barn i Norge under 18 år tilhører det som defineres som lavinnteksthusholdning.

Risikofaktorer med en oppvekst i en lavinnteksthusholdning:

- Å være fattig barn i Norge handler sjelden om å ikke ha råd til mat, men om at man ikke kan delta i samfunnet på samme måte som andre barn
- De deltar også mindre i fritidsaktiviteter og er litt mindre sammen med venner.
- Større risiko for psykososiale/sosioemosjonelle problemer.
- Økt risiko for problemer på de fleste områder, som språk, kognisjon, adferd og somatisk helse.
- Tall fra «Barn i Bergen» viser at andelen barn med en psykisk lidelse var fem ganger høyere i lavinntektsfamilier enn i familier med gjennomsnittsinntekter.
- De klarer seg dårligere på skolen enn barn fra velstående familier.
- Mer dropout fra skolen
- Familiens inntekt innvirker på foreldres evne til å ivareta barna sine. Dette innvirker på barnas utvikling.

Tiltak iverksatt

Barnefattigdom:

- Under satsingen «reduksjon av barnefattigdom» har kommunen et samarbeid med 7 andre kommuner og Kiland-senteret (Røde kors), og gir familier og barn med mindre økonomiske ressurser anledning til å dra på sommer og vinterleir, samt andre fritidstiltak.
- Familiens Hus kan hjelpe med Aktivitetsmidler for barn og unge; dekning av kostnader for barn og unge til vanlige fritidsaktiviteter. Aktiviteter som dekkes kan være idrettskontingent, kulturskole ol. Dette er forbeholdt familier med lav inntekt og som ikke får slike ytelser fra andre instanser.
- Det er søkt t om fritidskort. Mulighet til deltakelse i fritidsaktiviteter er viktig for å unngå utenforskap.

Forslag til videre tiltak
• Kartlegge og fremme levekår hos barn i lavinntektshusholdninger: • UIA ønsker i samarbeid med kommunen å starte ett prosjekt med mål å bedre levekår hos barn i lavinnteksthusholdninger.

5. MILJØ, SKADER OG ULYKKER

Helse avhenger også av mange ytre faktorer. Det kan være tilgang til turstier, smittevern, hvilken konsentrasjon av radongasser i berggrunnen og ikke minst sosiale tilbud. I dette kapitlet ser man litt på nåsituasjonen innenfor noen av disse områdene.

Ulykker med personskader er en stor folkehelseutfordring og den som tar flest liv hos dem under 45 år. Det er store personlige virkninger og i tillegg er det samfunnsøkonomiske ringvirkninger i form av kostnader forbundet med livsopphold for den skadde, medisinsk behandling, tapt arbeidsinnsats og for de etterlatte som sliter i ettertid med praktiske og psykiske ulemper. Ungdommer og eldre skader seg mest. Menn er overrepresentert, særlig når det gjelder dødsraten.

Drikkevannskvalitet

Generell informasjon

Drikkevann fritt for smittestoff er en vesentlig forutsetning for folkehelsen, og E. coli er en av de mest sentrale parametere for kontroll.

Målsetting

Status og funn

Ca. halvparten av kommunens innbyggere er tilknyttet kommunalt vannverk. Kommunalt drikkevann tilfredsstiller renhetskravene, men til tider i grenseland når det gjelder kapasiteten. Private drikkevannskilder er av ukjent kvalitet, og det er mulig at noen av disse har dårlig kvalitet.

Tiltak iverksatt

- Risiko- og sårbarhetsanalyse som inkluderer farer for forurensing av drikkevann er utarbeidet
- Vannverket har strenge rutiner for produksjon og kontroll av kommunalt drikkevann

Forslag til videre tiltak

- Det er planlagt å igangsette bygging av nytt vannverk i løpet av en fire-årsperiode.
- Private drikkevannskilder er av ukjent kvalitet, og en bør foreta en vurdering av kvaliteten på disse.

Radon

Generell informasjon

Radon er en usynlig og luktfri gass som dannes i jordskorpa. Noen steder har fjell/løsmasser egenskaper slik at det kan dannes gasser med helseskadelige konsentrasjoner i bygninger om ikke tiltak gjøres. Pr i dag er det krav i byggteknisk forskrift om å hindre radon i boliger og andre bygg der folk oppholder seg.

Målsetting

Unngå helseskadelige radonforekomster i bygg

Status og funn

Det er sporadiske forekomster i grunnen i Froland, men ingen områder peker seg ut. Kommunens tjenestebbygg er avklart med hensyn til radon. Kommunens utleieboliger er ikke fullt ut undersøkt.

Tiltak iverksatt

- Tetting av tilsigsområder. Noen områder også satt inn avsug.
- Nye radonmålere lagt ut, venter svar på disse april 2020

Forslag til videre tiltak

- Mobile målere for inneklime og radon anskaffes i 2020
- Man bør undersøke de utleieboliger som per i dag ikke er undersøkt for Radon, og iverksette tiltak ved helsefare.

Støy

Generell informasjon

Støy virker negativt på helse og trivsel i form av mulige hørselsskader, søvnproblem og stressrelaterte helseplager og kan være en kilde til redusert trivsel.

Målsetting

Helseskadelig støy skal ikke påføres kommunens innbyggere.

Status og funn

Tre støykilder er registrert: motocrossbanen på Jomås, flyplassen på Gullknapp og fylkesvei 42 gjennom sentrum. Kommunen får av og til noen henvendelser om støyplager, men støyplager vurderes generelt ikke å ha stort omfang i kommunen. Henvendelser om støyplager behandles etter hvert som de kommer inn, og det anses ikke å være aktuelt med spesielle tiltak. Kommuneoverlegen tas med i behandlingen og legen vurderer helserisikoen i saken.

Tiltak iverksatt

- Noen tiltak har tidligere blitt gjort på motocrossbanen på Jomås

Forslag til videre tiltak

- Legge planer hvor støyende aktiviteter holdes separert fra boligområdene i kommunen, enten ved avstand eller støyreducerende hinder.

Inneklime i offentlige bygg inkludert skoler og barnehager

Generell informasjon

Godt inneklime i bygninger der folk oppholder seg har stor betydning for helse, trivsel og læring.

Målsetting

Godt ventilerte bygg med styring og målinger som dokumenterer tilstanden

Status og funn

Det er jevnlig fokus på inneklimate i kommunale bygg. Omfanget av dårlig inneklime i kommunale bygg vurderes samlet ikke å være stort eller alvorlig. Elevene har ved vernerunde klaget til rektor over dårlige pulter og stoler samt dårlig luft.

Tiltak iverksatt • I barnehagene er det laget rutiner for Tilsyn etter Miljørettet helsevern som kommuneoverlegen har utarbeidet i samarbeid med barnehagekontoret • I en del ventilasjonsanlegg med SD-styring er det automatisk måling av luftkvaliteten • Det er planlagt en rensing av alle ventilasjonskanalene i tjenestebygg i kommunen. Dette følges opp av rutiner for rensing.
Forslag til videre tiltak • Fokus som viktig punkt ved planlegging av nye offentlige bygg

Legionella
Generell informasjon Folkehelseinstituttet anbefaler at det blir gjennomført forebyggende tiltak for å hindre smittespredning av legionellabakterien. Innretninger som boblebad, kjøletårn, dusjer, luftkondisjonering og innendørsfontener kan spre legionella.
Målsetting Det skal ikke forekomme smittespredning av legionella i kommunale bygg
Status og funn Kommunen har oversikt og rutiner for sine bygninger og det anses ikke aktuelt med spesielle tiltak.
Tiltak iverksatt • Automatiske legionella-rensere på sykehjemmet • Generelle service-systemer på sykehjemmet • Generelle rutiner for forebygging og oppdagelse av legionella • Risikoanalyse for legionella i alle kommunale formålsbygg
Forslag til videre tiltak Vurderes etter evaluering av iverksatte tiltak

Skoleveier og skoleskyss
Generell informasjon Enhver form for trafikkert vei er farlig, men enkelte veistrekninger kan defineres som «særlig farlige». Til nå har så mye som 60 % av elevene fått tilbud om skoleskyss.
Målsetting Ikke definert
Status og funn 50% av skoleelevene får tilbud om skoleskyss. Det utføres fortløpende tiltak som øker sikkerheten, og i den større sammenheng er det prioritert en rekke tiltak overfor fylkeskommunen. Skadeomfanget langs skolevei er ikke kartlagt for de siste årene. I perioden 2010-2015 var det ikke registrert ulykker som involverte barn på skolevei.

Kjøring av barn til Froland skole er en sikkerhetsmessig utfordring. Det er anlagt bussoppstillingsplasser og anlegg for av/påstigning av elever som blir kjørt av foreldre.

Det er fortsatt svært mange foreldre som slipper av og enter sine barn ved Frolandia, dette skaper mange farlige trafikksituasjoner.

Tiltak iverksatt

- Det er gjort tiltak på bussoppstillingsplassen på Froland skole, inkludert bedre opplegg for foreldrekjøringen.
- Det er også gjort fysiske tiltak på Blakstadheia skole for å tilrettelegge for sikrere trafikkavvikling.
- Ellers har skolen og andre virksomheter gjennomført en rekke tiltak for å fremme trafiksikkerhet
- Froland kommune har en trafiksikkerhetsplan som revideres hvert fjerde år og som har hovedfokus på å trygge skoleveiene. Planen angir tiltak i en prioritert rekkefølge.
- Froland kommune er med i Trygg Trafikks kampanje Trafikksikker kommune.

Forslag til videre tiltak

Innføre «Hjertesoner» på skolene som synliggjør med fotavtrykk hvor det er tillatt å slippe av barn.

Gå- og syklekampanjer og konkurranser

Tilgjengelighet av områder for rekreasjon og friluftsliv

Grøntarealer, beplantning og allergieksponering

Omfang av sosiale møteplasser, lekeplasser osv.

Generell informasjon

God tilgjengelighet til de nevnte områdene har positiv innvirkning på folkehelsen. Det er enklere få beveget seg og komme ut og treffe andre mennesker. I noen tilfeller kan planter og trær medføre allergiproblemer for deler av befolkningen.

Målsetting

Kommunens innbyggere skal ha et tilbud på rekreasjonsområde og friluftsområde til utøvelse av egen helsepleie.

Status og funn

Det er samlet sett et stort omfang av slike områder slik som Osevollen, hoppbakken, badeplasser, Bliksåsen aktivitetspark, turstier, Frolands Verk mfl.). Tilgjengeligheten er i stor grad avhengig av biltransport, og det er også noen steder det ikke er så enkelt å parkere.

Grøntarealer er ikke kartlagt, men det er ikke noe som indikerer at dette er et stort problem. Det savnes dog grønntarealer i sentrum.

Biblioteket fungerer godt som møteplass i det daglige og for arrangementer. Det har vært sett på muligheter for flere offentlige møteplasser, men det er ikke blitt realisert så mye. Det er krav om lekeplasser ved utbygginger som stadfestes i utbyggingsavtaler.

Tiltak iverksatt

- Etablering av tursti Bliksåsen – Tverrbekken
- Nærmiljøanlegg er etablert i flere boligområder

Forslag til videre tiltak

- I sentrumsnære områder i nærhet av boligområder bør det anlegges lett tilgjengelig, godt bearbeidet og lite kuperte turstier
- Det bør anlegges trivelige, sosiale møteplasser i Osedalen

Antall frivillige organisasjoner, medlemsforhold og rekruttering.**Omfang av kulturtilbud****Generell informasjon**

Kultur har først og fremst betydning for sosial helse. Personlig trivsel har en helt klart positiv betydning for total helse, og understøtter betydningen av sunt kosthold og fysisk aktivitet.

Målsetting

KULTUR OG IDRETT FOR ALLE

Visjon:

Det gode liv gjennom egenaktivitet, fellesskap og opplevelser.

Status og funn

Det er registrert over 60 forskjellige frivillige lag og foreninger i kommunen, hvorav ca 40 innenfor det kulturpolitiske område, som søker om årlig driftsstøtte. Ca 1300 medlemmer blant de 40 som søker årlig driftsstøtte, og av dem en stor andel under 20 år.

Omfanget av kulturtilbud i kommunen anses å være variert og godt, selv om det bestandig kunne vært bedre.

Tiltak iverksatt

- Årlig driftstilskudd
- Kulturpolitisk strategi behandlet som del av kommunedelplan for kultur og idrett

Forslag til videre tiltak

- Videreføre de møteplassene og kontaktpunktene mellom kommunen og frivilligheten som er innarbeidet. Vi har gode tilbud innen idrett og menighet, og har fra 2016 fått en sterkt voksende frivilligsentral som er en viktig møteplass utover barne- og ungdomsarbeid, menighetsarbeid og idrett.

Skader og ulykker**Generell informasjon**

Ulykkesskader er et helseproblem særlig blant unge og eldre. Blant eldre er hoftebrudd særlig alvorlig fordi det kan medføre redusert funksjonsevne og økt behov for hjelp, og dermed redusert livskvalitet.

Blant ungdom og spesielt unge menn forårsaker trafikkulykker både redusert helse og tap av liv. Sykehusbehandlede personskader viser kun omfanget av de alvorligste skadene, men også mindre alvorlige skader gir helseproblemer.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Alle aldre samlet, per 1000 innbyggere (Folkehelseinstituttet statistikk):

År		2010-2012	2015-2017
Geografi	Sykdomsgruppe		
Hele landet	Sykdom i muskel-skjelettsystemet og bindevev (M00-M99)	18,1	16,8
	Skader (S00-T78)	14,2	13,7
	Hodeskader (S00-S09)	2,4	2,4
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	1,9	1,8
	Forgiftninger (T36-T65)	1,0	0,9
Aust-Agder	Sykdom i muskel-skjelettsystemet og bindevev (M00-M99)	17,2	14,4
	Skader (S00-T78)	15,3	14,1
	Hodeskader (S00-S09)	3,7	2,6
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	1,8	1,8
	Forgiftninger (T36-T65)	1,2	1,3
Froland	Sykdom i muskel-skjelettsystemet og bindevev (M00-M99)	20,7	15,2
	Skader (S00-T78)	14,9	16,3
	Hodeskader (S00-S09)	4,0	3,2
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	1,3	1,9
	Forgiftninger (T36-T65)	1,2	2,0

I følge folkehelseprofilen 2019 ligger Froland over lands- og fylkesgjennomsnittet på antall skader behandlet i sykehus.

Det er gode rutiner på avviksrapporing og skader i barnehagen. Hvis et barn blir skadet i barnehagen så skrives avviksskjema og oppfølging vurderes. Antall skader sendes inn hvert halvår til barnehagekontoret.

Tiltak iverksatt

- Hjemmesykepleien og sykehjemmet jobber systematisk med fallforebyggende arbeid.

Forslag til videre tiltak

- Rapportering av skader i omsorg, helse, skole/barnehage
- Kommunen er i gang med system for avviksmelding og –håndtering.

Kommunale / fylkeskommunale gang- og sykkelveier

Generell informasjon

Gang- og sykkelveier samt fortau er viktig for å forebygge ulykker og skader. De er også viktige for økt aktivitet og med det en bedre folkehelse. Økt bruk av sykkel bidrar også til mindre trafikk når en biltur erstattes av sykling eller gange. Sikker skolevei på gang- og sykkelveier der det trengs er viktig for økt bruk av gange/sykling til og fra skolen.

Målsetting

Kommunens myktrafikanter skal kunne ferdes i trafikken i tilnærmet trafiksikkert miljø.

Status og funn

Det meste av sentrumsområdene har fortau eller gang- sykkelvei. Det er ønskelig å utvide dette, men det er en utfordring fordi folk bor spredt og kostnadene er høye. Fylkeskommunen er ansvarlig for de fleste aktuelle strekningene. Utvidelse av fortau, gang- og sykkelveier ivaretas i trafiksikkerhetsplanen. Fylkestinget har vedtatt at i handlingsprogrammet for fylkesveger skal gang- og sykkelveg Blakstadheia – Libru være omtalt og skal være med ved neste revidering.

Tiltak iverksatt

- Det er gjennomført tiltak for å trygge myke trafikanter gjennom sentrum.
- Det er etablert rundkjøring med gangfelt og gang- og sykkelvei på Blakstadheia.
- Det er etablert veilys på strekningen Blakstad Libru
- Froland er «Trafikksikker kommune» (Trygg Trafikk)
- Gang- og sykkelvei Blakstad bru – Blakstadheia er igangsatt

Forslag til videre tiltak

- Gang- og sykkelvei over Songe
- Gang- og sykkelvei Blakstadheia – Libru
- Gang- og sykkelvei Mjølhusmoen Froland kirke
- Gang- og sykkelvei Trekleiva – Frolands Verk
- Gang- og sykkelvei Blakstad bru - Messel
- Gang- og sykkelvei Blakstad bru – Hurv
- Fortau Dalen – Osedalen, nordøstlig side

Antall trafikkulykker i Froland**Generell informasjon**

Ulykker som fører til personskader er en stor utfordring for folkehelsen og tar relativt mange unge liv.

Målsetting

Ingen av kommunes innbyggere skal bli utsatt for trafikkulykker

Status og funn

År	Antall ulykker	Antall personer involvert	Antall drepte	Antall hardt skadde	Antall lettere skadde
2013	6	7	0	0	7
2014	3	5	0	0	5
2015	9	11	1	1	9
2016	7	7	1	1	5
2017	8	9	0	2	7
2018	2	2	0	1	1
Sum	35	41	2	5	34

Med lettere skader menes skader som ikke fører til varige mén, som f.eks. hjernerystelse, brudd som ikke trenger mer behandling enn gipsing, ribbeinsbrudd, skrubbsår, små kutt osv.

De fleste ulykkene er relatert til bil, 74 % er utforkjøring. 40 % av ulykkene skjer langs Fv 42.

Tiltak iverksatt

- Det er gjort en rekke tiltak mot trafikkulykker. Det er et eget utvalg som sammen med administrasjonen behandler slike saker, Trafikksikkerhetsutvalget. De rapporterer og beskriver situasjonen mht trafikksikkerhet, og foreslår tiltak.

Forslag til videre tiltak

- Ivaretas av Trafikksikkerhetsutvalget

6. HELSERELATERT ADFERD

Innledning

Med helserelatert adferd menes helseatferd som har vist seg å ha innvirkning på et helseutfall, som fysisk aktivitet, ernæring, bruk av tobakk og rusmidler, seksualatferd, risikoatferd og helsefremmende atferd.

Det refereres i kapittelet ofte til informasjon hentet fra UNGDATA, som er en spørreundersøkelse for elever i ungdomsskolen (brukes også i videregående skoler). Det er vedtatt at undersøkelsen skal foretas i Froland hvert tredje år, hvor siste gjennomførte var i mars 2019.

Deltagelse i organisert og uorganisert fysisk aktivitet

Generell informasjon

Froland har et godt tilbud med organiserte aktiviteter som mange benytter seg av. Vi har mye flott og lett tilgjengelig natur og godt tilrettelagte turstier. Vi jobber hele tiden med å få informasjonen om for eksempel topturer ut til befolkningen, gjennom kommunens nettside, biblioteket m.m.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

- Froland idrettslag har i overkant av 920 medlemmer.
- Idrettslaget har tilbud som fotball, håndball, barneidrett, volleyball, orientering, skiskyting, hopp, svømming, turn og cheerleading.
- 8 % av ungdomsskoleelevene trener aldri eller sjeldent, mot 11 % på landsbasis. (Kilde; Ungdata 2019).
- Dagens ungdom er opptatt av trening, og Froland ligger over landsgjennomsnittet på trening 3-4 ganger i uka hos ungdomsskoleelever med 27 % mot 23 % på landsbasis.
- Vi ligger under landsgjennomsnittet på trening hos ungdomsskoleelever, 5 ganger eller mer i uka med 36 % i Froland mot 44 % på landsbasis. (Kilde; Ungdataundersøkelse 2019).
- Tidstrenden for andel ungdomsskoleelever som er med i en fritidsorganisasjon, var 67 % i 2016 mot 57 % i 2019. En nedgang på 10 % på 3 år. Det er store variasjoner mellom 8.-10. trinn + gutter og jenter. (Kilde; ungdata 2019).
- Månedens tur har blitt populært i Froland, hvor over 800 turgåere skrev seg i boken da den hang 2-3 måneder på Jomåsknuten høsten 2015.

Det er laget et eget handlingsprogram for bygg og anlegg som angår idrett, friluftsliv fysisk aktivitet m.v. jfr. side 26 – 30 i Kommunedelplanen for kultur og idrett 2013 – 2016.

Tilfanget av idrettsanlegg (inne og ute) og friluftsområder er bra i Froland. Frolandia med svømmehall og treningssenter, samt to idrettshaller, turnhall og dansesal. Det er utendørsanlegg med tre fotballbaner hvorav to av dem har undervarme, tur-skiløype med lys, friidrettsanlegg, skiskytterstadion og sandvolleyballanlegg. På Osevollen like ved er det også tennisbaner og volleyballbane. Det er også flere ballbinger ulike steder som Blakstadheia, menighetssenteret ved hoppbakken og på

skolen. Tilrettelegging av turområder og turstier kunne vært enda bedre. Folkehelsekoordinator samarbeider med Friluftslivet Sør samt friluftsentusiast Svein Kristiansen. I tillegg utarbeider ledende fysioterapeut Månedens tur for Froland hvor fine turer blir godt beskrevet i forhold til kjøring og parkering samt merking av løypen.

Tiltak iverksatt

- Kommunens nettsider har blitt utbedret med informasjon om turområder. Dette gjennom å linke til Friluftsrådet Sør sine sider, Månedens tur, egne turbeskrivelser osv.
- Gjennom kommunens Frisklivssentral, lokalisert på Froland Idrettsanlegg, tilbys både oppfølging, trenings- og kostholdsveiledning samt en rekke varierte og gode tilbud til ulike grupper

Forslag til videre tiltak

- Flere som arbeider med ungdom et har etterlyst andre muligheter for fysisk aktivitet som eksempelvis skateramper og Folkehelsepark/ aktivtetspark/ parkour for ungdom
- Øke informasjon om tilgjengelige turområder i Froland (tettere samarbeid med "grasrota"- dvs. individer/ildsjeler i samfunnet som kjenner godt til stier/turområder i kommunen).
- Tilrettelegge for flere turstier og sykkelstier
- Evaluere effekten av økte tiltak på Frisklivssentralen

Omfang av fysisk aktivitet i skolen

Generell informasjon

Regelmessig fysisk aktivitet er nødvendig for at barn skal oppnå normal vekst og utvikling for å kunne utvikle motorisk kompetanse, muskelstyrke og kondisjon. Helsedirektoratet anbefaler at barn og unge deltar i fysisk aktivitet med moderat eller høy intensitet i minimum 60 minutter hver dag.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Elevene har gym eller svømming 2-3 timer i uka. På ungdomstrinnet har elevene også tilbud om fysisk aktivitet som valgfag. 5 trinn har i tillegg fysisk fostring 2 t/uke. Nasjonale anbefalinger er 1 time per dag. Det er muligens blitt noe mer aktivitet i skolegården etter innføring av mobilfri skole. I tillegg har skolen nå fått egne trivselsledere hvor 8 elever på 5.-7. trinn har blitt kurset i ulike leker og spill og er ansvarlige for å øke lek og aktivitet i friminuttene. Det er gjort noen tiltak i skolens uteområder for å øke mulighetene for fysisk aktivitet.

Tiltak iverksatt

- Mobilfri skole (delvis)
- Trivselsledere 5.-7. trinn
- Flere apparater for bevegelse i skolegården

- Frisklivssentralen kunne tilby saltimen «ENERGIZER» for ungdomsskoleelever i slutten av 2018-2019, men timen ble lite besøkt og derfor ble tilbudet tatt vekk.

Forslag til videre tiltak

- Delta i «Aktiv Skole 365»
- Ellers bør en videreføre «trivselslederprogrammet» i skolen.
- Vurdere å kartlegge elevenes aktivitetsnivå/tid i skoletiden- kanskje som et elevprosjekt
- Tryggere skolevei (gang- og sykkelveier mv)
- Bru over Songeelva for gående og syklende

Kosthold

Generell informasjon

Å spise sunt og variert kombinert med fysisk aktivitet er bra både for kropp og velvære. Med riktig hverdagskost kan sykdom forebygges. Ofte kan det å ta små grep i hverdagen ha stor betydning for helsen.

De fleste trenger påfyll av energi om morgenen for at kroppen skal fungere. Det kan være vanskeligere konsentrere seg, og både humør og arbeidslyst kan bli dårligere når frokosten droppes.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Mat og måltider i barnehager:

Kommunalt bygger måltider på nasjonale retningslinjer og forskrifter om mat i barnehagen, blant annet fra Helsedirektoratet og IK- mat. Mat blir laget fra bunnen av, med fokus på variert kost og lite salt. Måltidene er pedagogiske arenaer hvor barn, hovedsakelig 3-6 år, i mindre grupper er med på å tilberede og forberede måltidene. Det er fokus på god hygiene. Mat og måltider praktiseres ulikt i barnehagene. Hovedregelen er at foreldre betaler for brødmalt til lunsj, varmmat 1 gang per uke og frukt med knekkebrød på ettermiddagen.

Tilgang på frukt og grønt i skolen:

De foreldre som ønsker at barna skal få frukt og grønt utdelt på skolen, må selv bestille og betale dette via www.skolefrukt.no. Dette tilbudet er lite brukt.

SFO Froland: Elevene spiser eventuell medbragt niste til frokost. De får servert melk og vann. Hver ettermiddag får barna et måltid kl. 14.30, oftest et brødmåltid.

Etter at skolene ble omorganisert og felles skolebibliotek ble flyttet ut på hver skole, er det tidligere skolebiblioteket omdisponert til kantine for ungdomsskolen. I kantina er det bord og stoler. I tillegg har elevene mulighet til å være eller sitte på benkene ute i Minglegangen. I Minglegangen er det også innredet et eget kantinekjøkken med salgsluke. Det selges Tine-produkter som yoghurt, juice, sjokomelk og iste hver dag. Mandag og tirsdag selger valgfaget «Produksjon av varer for salg» pizzasnurrer, taco og salater. Onsdag, torsdag og fredag selges det frukt, smurte bagetter og grove rundstykker. For at kantina skal bli mer «tiltalende» og

miljøskapende er det nødvendig med opp-pussing, støydempende innretninger, nye bord og stoler, samt lage en dør/luke til kantinekjøkkenet for bl.a. å lette tilsynet. Videre må det bli en nødutgang og bedre ventilasjonen i kantina.

Folkehelsekoordinator har sendt ut invitasjon til skolen og ansvarlig for kantinen om et matkurs i håp om at de tar grep for å forbedre kvaliteten på ernæringen som selges i kantinen.

Måltidsvaner for ungdomsskoleelever i Froland

Ungdataundersøkelsen (2019) viser at det er stor variasjon i ungdommens kosthold i Froland. Ungdomstiden er preget av at kroppen utvikler seg raskt og behovet for næringsstoffer øker. Det vi spiser og drikker påvirker helsa vår. Et sunt kosthold og god ernæring kan redusere risiko for en rekke sykdommer, og er avgjørende for vekst og utvikling i ungdomstiden. Gode kostholdsvaner etableres også tidlig og tas med videre i livet.

I froland ser vi at;

- 14 % drikker brus, saft, iste eller iskaffe med sukker hver dag og 17 % drikker det 4-6 ganger i uka.
- 21 % spiser grovt brød eller grove rundstykker mindre enn én gang i uka, mens 34 % spiser det hver dag.
- 31 % spiser grønnsaker og salater hver dag, mens 10 % spiser det mindre enn én dag i uka.

Elevene på Mykland skole har ikke tilbud om skolekantine.

SFO Mykland:

Elevene spiser eventuelt medbrakt niste til frokost. Frukt/grønt/müsli kl. 14.30.

Tiltak iverksatt

- Kostholds kurs «Bra Mat» for 18-65 år på Frisklivssentralen.
- Bra mat for bedre helse. Motto: Små skritt –Store forbedringer. Forebyggende arbeid ift. overvekt, hjertekar -sykdommer og diabetes type 2
- Det kan også vurderes om dette er et aktuelt kurs for ansatte i barnehager, skolen og andre.

Forslag til videre tiltak

- Følge helsedirektoratets veileder for mat og måltider i grunnskolen
- Origo – gratis skolemåltid
- Kantinen på ungdomsskolen forbedres med tanke på utvalg og kvalitet på maten som selges der
- Skolen betaler ikke lenger for skolefrukt, dette må selv elevene bestille og betale. For å øke inntak av frukt og grønnt i ung alder, kan det vurderes om dette er noe skolen og kommunen bør bruke penger på.

Røyk og snus

Generell informasjon

Røyking er ansett å være en av de viktigste årsakene til redusert helse og levealder. Røyking øker risikoen for helseskader (helsenorge.no) som hjerte- og karsykdommer, luftveissykdommer (kols), samt lungekreft og andre krefttyper.

Røyking og snusbruk i graviditeten (helsenorge.no) øker risikoen for blant annet lav fødselsvekt, for tidlig fødsel og dødfødsel.
Andelen som bruker snus har steget betydelig de senere årene, og aller mest blant unge. Totalt i befolkningen er det 12 prosent som bruker snus daglig
Målsetting Færrest mulig røykere og snusbrukere i Froland kommune
Status og funn 10,2 % av gravide i Froland røyker under svangerskapet mot 5 % på landsgjennomsnittet (folkehelseinstituttet statistikk). En nedgang på 8,8 % fra 2016. Et høyt tall. I følge Ungdata viser svarene fra 2019 at andelen ungdomsskoleelever som røyker er 2 %. Det er flere gutter enn jenter som røyker. Antall ungdomsskoleelever som snuser har økt fra 2 % til 5 % fra 2016 til 2019. Guttene snuser mer på daglig basis, men ukentlig snusing er likt fordelt mellom gutter og jenter.
Tiltak iverksatt • Jordmor informerer alle gravide om helse- og skadevirkninger av røyk og snus i svangerskapet og henviser til røykesluttelefon og fastlege • Frisklivssentralen viser til SLUTTA appen https://helsenorge.no/baredu og henviser til sluttkurs i Arendal
Forslag til videre tiltak • Holdningskampanjer og informasjon på grunnskolen • Tilbud om røyke- og snusslutt

Alkoholkonsum og annen rusmiddelbruk

Generell informasjon Inntak av en viss mengde alkohol kan gi negative rusvirkninger og økt risiko for uhell, skader og ulykker. Alkohol kan også påvirke effekten av flere legemidler og hvordan kroppen reagerer. Rusmiddelarbeid i kommunen omfatter blant annet forvaltning av alkoholloven, rusmiddelforebygging og tidlig intervensjon. Det er spesielt viktig å forebygge overfor barn og unge for på den måten å hindre risikofylt eller skadelig rusbruk senere i livet. Kommunen har også et ansvar for behandling og oppfølging i samarbeid med spesialisthelsetjenesten og andre aktører. Mange rusmiddelproblemer har også samtidige psykiske lidelser, og kommunen har en sentral rolle i kartlegging, behandling og oppfølging av disse.
Målsetting Ikke definert
Status og funn Tall fra Ungdata viser at alkoholbruken i Norge har gått betydelig ned blant unge de siste årene, men ikke i Froland. Ungdata fra 2019 viser at alkoholkonsumet blant unge i Froland nesten er doblet siden sist undersøkelse i 2016. De oppgir å få tak i alkohol via venner, tar hjemmefra og får andre voksne til å kjøpe for seg. Noen oppgir også at de får av foreldrene eller kjøper hjemmebrent.

I forhold til hasj og/eller marihuana ligger tallet jevnt fra sist Ungdata i 2016. Svarene viser at det er flest jenter som har prøvd en gang, mens guttene scorer høyest for å ha prøvd flere ganger.

Rusmiddelmisbruk, sosiale risikomiljøer og kriminalitet:

Det har i flere år vært etterlyst kommunale tiltak i førstelinjetjenesten innfor rus- og psykiatri, eller de barn og unge som trenger noe ekstra, spesielt i alderen 16-18 år. I Froland kartlegger man hvilke tiltak kommunen har i førstelinjetjenesten for de under 18 år, sammenlignet med de tilbud for de over 18 år. Oppfølging og ulike tiltak fra NAV og rus- og psykiatri øker ganske kraftig fra 18-23 år, sammenlignet med 15-18 år. Hensikten med denne kartleggingen vil være å igangsette tiltak tidligere, som et ledd av målsettingen til Familiens hus, *tidlig innsats*. Det arbeides i tillegg med å få til lavterskeltilbud med vår nye kommunepsykolog til ungdommer i alderen 16-18 år.

Oppfølging av personer med utfordringer i forhold til rusbruk i de kommunale tjenestene:

Per 31.12.18 hadde psykisk helse- og rus 151 brukere over 18 år. Ca. 29 av disse brukerne har rus som hovedproblem, eller et klart tilleggsproblem. I 2015 ble det gjort en lokal kartlegging i forhold til mennesker som mottok oppfølging for rusmisbruk i Froland og nabokommuner. Det er en nedgang fra 35 personer i 2015 til 29 personer i 2018. Mens tallene brukerne mottar tjenester totalt er steget fra 130 brukere i 2015 til 151 i 2018.

Kommune	Innbyggere	Antall personer som mottar kommunale tjenester pga. sitt rusmiddelmisbruk.	Antall pr 1000 innbyggere
FROLAND	5 618	35	6,23
GRIMSTAD	22 550	150	6,65
ARENDAL	44 313	300	6,70
BIRKENES	5 147	20	3,89
TVEDESTRAND	6 014	56	9,31

Kommunene ligger jevnt i forhold til antall personer som får oppfølging pga rus i kommunene og innbyggertall. Birkenes er noe under, Tvedestrand noe over de andre kommunene som er tatt med her. Hvordan vi ligger i forhold til landsgjennomsnittet er ukjent.

Barnevernet i Froland forteller at av ca. 89 familier, er 18 av disse familiene involvert i rus ettersom en eller begge foreldrene, eller barnet har slike utfordringer.

Det er vanskelig å kartlegge hvor mange som får behandling for rusmisbruk, da ikke alle pasientene går veien igjennom ARA. Fastleger, NAV og psykisk helse- og rus kan henvise til flere inntaksteam. I tillegg benyttes også private behandlingsplasser hvor pasientene kan komme rett inn til behandling, ofte uten at kommunen får informasjon om det.

Noen behandlingsplasser har egne inntaksteam og avgiftningsenheter, og det registreres derfor ikke i statistikk fra ARA. Samtidig forteller psykisk helse- og rus at det har vært flere unge rusmisbrukere som har fått behandling for sitt rusmisbruk de siste årene enn tidligere.

Antall pasienter har ligget stabilt de siste årene. Spesialisthelsetjenesten forteller at Froland ikke skiller seg ut i Aust- Agder med tanke på behandling av rusmisbruk. Psykisk helse- og rus har de siste årene sett at flere yngre rusmisbrukere har fått behandling. En av grunnene kan være at psykisk helse- og rus har samarbeidet tettere med ARA og brukerne enn tidligere, og oftere henviser til spesialisthelsetjenesten enn før. En utfordring er aktivitet og arbeidstrening for denne gruppen.

Antall familier med rusutfordringer har vært stabilt de siste årene, men det har vært en øking i voldsrelaterte saker. Dette kan skyldes at politiet har fått andre retningslinjer for å registrere voldshendelser.

Kommunen scorer dårlig på en del punkter i folkehelseprofilen. Det er mange med lavere utdanning, psykiske lidelser, legemiddelbruk, uføretrygd, sosialhjelpsmottakere og arbeidsledige i forhold til landsgjennomsnittet. Dette er risikofaktorer som igjen kan føre til rusmisbruk.

Kommunen har behov for arbeidstrening og aktivisering etter behandling for rusmisbruk. Disse går ofte på Arbeidsavklaringspenger fra NAV, og passer ikke inn i tiltaksplassene ved Mølla Verksted. Det tar lang tid å komme tilbake til samfunnet. De er ofte ikke klare for å begynne i ordinær jobb rett etter endt behandling, og kan bli sittende hjemme i lengre perioder, hvilket kan medføre at personene tar opp rusmisbruket igjen. Kommunene mangler et godt opplegg for ettervern.

Tiltak iverksatt

- To ansatte i psykisk helse- og rus har utdanning innen hasjavenningsprogram, fokus på forebygging og behandling
- Forebyggende rusarbeid i skolen i samarbeid med SLT-koordinator og politikontakt
- Kjernegruppe (arbeides med å bekjentgjøre tiltaket til alle ansatte i kommunen samt fastleger)

Forslag til videre tiltak

- Et godt tilbud om ettervern

Kriminalitet

Generell informasjon

Unge som har utfordringer knyttet til fravær på skole, rus, psykiske utfordringer, kriminalitet osv, er viktig å fange opp så tidlig som mulig. Froland Kommune har et tverrfaglig samarbeid etter SLT-modellen og har egen SLT-koordinator i 20 % stilling. Stillingen er organisert under Familiens hus. SLT står for samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak og er ment for barn og unge.

Målsetting

Målet er at kommunens barn og unge skal få riktig hjelp til riktig tid, av et hjelpeapparat som samarbeider godt på tvers av etater og faggrupper.

Status og funn

Statistikk for Froland fra politiet:

Kriminalitetstype	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ANNEN	59	39	53	49	32	29
ARBEIDSMILJØ	1	2	0	2	0	0
MILJØ	2	6	3	0	3	1
NARKOTIKA TOTALT (bruk)	66 (22)	46 (25)	52 (18)	31 (13)	31 (10)	29
SEDELIGHET	4	3	4	2	1	4
SKADEVERK	8	15	8	8	10	5
TRAFIKK TOTALT (Påvirket/beruset)	69 (12)	93 (18)	65 (19)	77 (15)	72 (14)	64
UNDERSØKELSSSKAKER	6	11	14	14	9	9
VINNING	59	68	60	51	43	34
VOLD	29	29	26	29	23	20
ØKONOMI	9	13	28	8	10	17
TOTALT	312	325	313	271	234	183

Hærverk, vinningskriminalitet og vold skaper usikkerhet i befolkningen. Dette kan igjen føre til redsel, mistriivsel og dårlig folkehelse. Der er ingen steder i Froland som er særskilt peker seg ut.

Vi har ingen tydelige risikomiljøer, gjenger, eller grupper som skiller seg ut med rus og kriminalitet. Politiet forteller at kommunen i flere år har jobbet godt med tanke på forebygging, og at oppvekstteam på skolen har vært avgjørende. Politiet deltar på oppvekstteam møter en gang i mnd. Ungdom fra Froland kan oppsøke risikomiljøer i større kommuner som Grimstad og Arendal. Det har vært noen utfordringer med rus på ungdomsarrangementet Power House, men ifølge ansatte er det ofte ungdommer fra andre kommuner. Blir ungdommene tatt for rus på dette arrangementet ringes foreldre og må hentes. Politiet har regelmessige samarbeidsmøter med ulike kommunale etater, i forebyggende spor

Tiltak iverksatt

- Kjernegrupper
- Oppfølging av unge som er på ungdomskontrakt
- Samarbeidsmøter med politi hver 14. dag
- Koordineringsgruppe- og arbeidsgruppemøter ca hver 6. uke

Forslag til videre tiltak

- Bedre tverrfaglig samarbeid mellom virksomhetene i kommunen og med fastlegene
- Forpliktende samarbeidsavtaler mellom tjenestene

7. HELSETILSTAND

Innledning

Med helsetilstand menes befolkningens helse i forhold til f.eks. risikofaktorer, forebyggbare sykdommer, trivsel og mestringsressurser eller mer indirekte mål som sykefravær o.l. Bakgrunn for funn er folkehelsebarometeret (kap 1.2) og Ung Data undersøkelsen.

Forventet levealder

Generell informasjon

Forventet levealder er et godt mål på helsetilstanden i en befolkning. Barnedødelighet kan også ha innvirkning på gjennomsnittsalderen. Disse tallene får vi ikke hentet ut for Froland, da kommunen er for liten. Faktorer som har vist seg å spille inn på forventet levealder er sosiale forhold knyttet til oppvekst, utdanning, nærmiljø, jobb, hva vi spiser og muligheten for trening og fysisk aktivitet. På landsbasis har de med grunnskole ca. 4 år kortere levetid enn de med videregående eller høyere utdanning. Som en følge av økt levealder øker også forekomsten av demens.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Forventer levealder kvinner er 82,4 år. Kvinner i Froland lever 9 måneder kortere enn landsgjennomsnittet.
Forventet levealder menn er 78 år. Mennene i Froland lever 13 måneder kortere enn landsgjennomsnittet.

Tiltak iverksatt

Se øvrige tiltak. Alle helsefremmende tiltak vil kunne påvirke levealderen.

Forslag til videre tiltak

Se øvrige tiltak

Legemiddelbruk

Generell informasjon

Legemidler kan ha bivirkninger. Feil legemiddelbruk kan medføre helseskader.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

- Froland ligger signifikant dårligere an enn landet når det gjelder antibiotikabruk og resepter (folkehelseprofil 2019)
- Froland har et relativt høyt forbruk av smertestillende samt sovemidler og angstdempende midler
- Ungdatasvar fra 2019 viser en nedgang i paracetbruk for ungdomsskoleelever, sammenlignet med tall fra 2016
- Når det gjelder sovemedisiner/angstdempende midler (imovane, sobril o.l.) i gruppen 0-44 år ligger Froland likt med fylket, men over landsgjennomsnittet.

• Vi har et høyt forbruk av sterke vanedannende smertestillende (opiater) (tramadol, paralgin forte, oxynorm og oxycontin, kodein) sammenliknet med fylket og landet for øvrig • Vi ligger over landsgjennomsnittet på AD/HD medisiner, men omtrent likt fylkesgjennomsnittet. • På antidepressiva ligger vi likt med landsgjennomsnittet og under fylkesgjennomsnittet. Men vi har ikke klart å innhente tall på medisinförbruket blant de under 25 år.
Tiltak iverksatt -
Forslag til videre tiltak Alle tiltak som bedrer den generelle helsetilstanden

Overvekt
Generell informasjon Overvekt er et omfattende samfunnsproblem som medfører økt sannsynlighet for helseplager, skader og sykdommer
Målsetting Ikke definert
Status og funn Overvekt inkludert fedme noe høyere blant 17-åringer i Froland enn ellers i landet (folkehelsebarometeret)
Tiltak iverksatt Helsestasjonen følger nasjonale retningslinjer og henviser til fastlege og spesialisthelsetjeneste ved identifisering av overvekt og fedme. Tiltak på overvekt hos barn: "Born To Swim": Siden 2014 har Froland Idretts Anlegg og Frisklivssentralen tilbudt denne timen for 5-7 klasse. Lek i vann som gjør barna trygge i vann. Skolen gjør mer for å fremme økt aktivitet i skoletiden ved å åpne idrettshall i langfriminuttet, og har innført «aktivitetsledere» og mobilforbud som indirekte kan medvirke til økt aktivitet. Fra 2017 tilbyr Frolandia «Aquakids» vanntilvenning og svømmeopplæring for barnehagebarn fra 4-6 år.
Forslag til videre tiltak • Kartlegge vekt hos barn • Bedre skoleveier så det er tryggere å gå fremfor å bli kjørt • Strengere regler for å gå til Osedalen og dermed unngå impulsive og usunne kjøp • Sunnere tilbud i skolekantinen • «Bra mat»-kurs til ungdomstrinnene • Deltakelse i «Aktiv Skole 365» som er tilsvarende «Aktivitetsledere», men rettet mot elevene i ungdomsskolen. • Egne gruppetreninger for overvektige ved Frolandia gjennom Frisklivssentralen

Diabetes

Generell informasjon

Folk med diabetes er svært utsatt for en del langsiktige plager. Overvekt er en risikofaktor for å utvikle diabetes. Tidlig diagnostisering og intervensjon/oppfølging kan redusere senvirkningene og i beste fall forebygges. Dessverre oppdages diabetes type II sent hos mange, og mange er ikke flinke til å passe på egen helse etter at de har fått diagnosen. Riktig kosthold og fysisk aktivitet kan både forebygge og dempe konsekvensene av diabetes.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Aldersgruppen 30 – 74 år har et litt lavere forbruk av legemidler til behandling av type 2-diabetes enn fylket og landet som helhet (Kommunehelsa statistikkbank til 2018)

Tiltak iverksatt

-

Forslag til videre tiltak

- En sykepleier med spesialkompetanse (diabeteskoordinator) innenfor diabetes bør følge opp denne risikogruppen med årlige diabetes kontroller og andre tiltak.

Hjerte- og karsykdommer

Generell informasjon

Hjerte- og karsykdommer omfatter blant annet hjerteinfarkt, angina pectoris (hjertekramper) og hjerneslag. Det har vært en generell nedgang i forekomsten av hjerte- og karsykdom de siste tiårene, men det er fortsatt et høyt antall som rammes.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

- Innleggelser på sykehus med hjerte- og karsykdom er høyere enn landsnivå.
- Froland ligger høyt over landssnittet på død som følge av hjerte- og karsykdommer.

Tiltak iverksatt

Kurs i livsstilmestring – «Frisklivsresepten»:

Startet januar 2019. Forebyggende arbeid ift. overvekt, hjertekar-sykdommer og diabetes type 2. Frisklivssentralen samarbeider tverrfaglig i kommunen med dette kurset. (Fysioterapeuter/Psykisk helse).

Hjerte- og karsykdommer:

LHL Froland har egne grupper i tillegg for deltakere som har eller har hatt hjerte- og karsykdommer, KOLS og lungekreft. Noen av aktivitetene foregår i Froland Idrettsanlegg.

Forslag til videre tiltak

-

Lungesykdommer

Generell informasjon

Forekomsten av astma har økt de siste 20 årene. Om lag 200.000 nordmenn har trolig KOLS, av disse halvparten uten å vite om det.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Andelen nye tilfeller av lungekreft er betraktelig høyere enn i landet som helhet. Det er en høy andel legemiddelbrukere for KOLS og astma i Froland

Tiltak iverksatt

-

Forslag til videre tiltak

Se bl.a. under «Røyk og snus»

Muskel- og skjelettlidelser

Kroniske smerter

Generell informasjon

Det er en sammenheng mellom muskel/skjelettplager, overforbruk av smertestillende, lav SØS, sykemeldinger og nedsatt trivsel. Disse lidelsene er en av de hyppigste årsakene til sykefravær og til bruk av både tradisjonelle og alternative helsetjenester.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

- Muskel- og skjelettplager er overrepresentert i Froland. Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet (folkehelseprofil 2019)
- Rundt 50 % barn på ungdomstrinnet har opplevd nakke og skuldersmerter, ledd og muskelsmerter (42 %) samt hodepine (75 % - kan være forårsaket av muskel og skjelettplager). Dette er høye tall. En del voksne sliter, og barn «arver» lett plager av foreldrene

Tiltak iverksatt

-

Forslag til videre tiltak

Se øvrige tiltak

Psykisk helse og -lidelser

Generell informasjon

God psykisk helse handler om opplevd livskvalitet. Enkelt sagt betyr livskvalitet å ha det bra, ha ressurser til å håndtere hverdagslivets utfordringer, føle tilhørighet, oppleve mening, kunne utvikle seg og være i gode relasjoner. Økt dødelighet, sykmeldinger og uførepensjon er noen alvorlige følger av psykiske sykdommer.

Målsetting

Ikke definert

Status og funn

Andelen personer med psykiske symptomer og lidelser i alle aldre, men særlig de mellom 15-29 år er signifikant høyere i Froland enn i landet som helhet, men litt lavere enn i tidligere Aust-Agder fylke (folkehelseinstituttet).

Ungdatasvar fra 2019 viser at 9 % av ungdomsskoleelevene i løpet av de siste 12 månedene har vært hos psykolog. Dette er en liten økning for foregående år i 2014 og 2016. Mellom 23 og 39 % av elevene i Ungdata hadde søvnproblemer eller bekymret seg mye, var aggressive eller ulykkelige, triste eller deprimerte. Dette kan føre til økende psykiske plager eller lidelse

Bruk av fastlege de siste 12 månedene har gått ned fra 57 % til 53 %

Det er ingen ungdomskoordinator med fokus på psykisk helse, og heller ikke kjernegrupper til utsatte ungdommer som er ferdig med ungdomsskolen. Dette kan bli en utfordring hvis ungdom dropper ut av VGS eller av andre årsaker hadde hatt behov for en koordinator.

Tiltak iverksatt

- Tilsatt kommunepsykolog
- Aktivitetstilbud psykisk helse:
«Friskluftsturer» med Frisklivssentralen hver 14. dag. Går gjerne «månedens tur».
- Styrket innsatsen fra skolehelsetjenesten med mer undervisning i psykisk helse. Oppstart høsten 2015. Undervisningen foregår på 8 og 10 trinn. Plan om å fortsette dette. Mye bra tilbakemelding. Men behov for å kartlegge om det har noe effekt.
- Søvnkurset «Sov godt» settes opp fra 2019 på Frisklivssentralen (fra 18-65 år). Målet er å gi kunnskap om søvn og søvnhygiene, samt veiledning til bedre søvn. Dette kan gi bedre daglig funksjon og livskvalitet, kan også redusere tablettforbruk.

Forslag til videre tiltak

- Det er et stort behov for en person som jobber direkte ut mot ungdommen i en koordinatorrolle

8.0 Oppsummering

Folkehelseprofil 2019

Det er flere områder der Froland statistisk ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet:

- Lavere utdanningsnivå etter grunnskole
- Høy andel 20-29 år som får stønad til livsopphold
- Høy andel sykehusbehandlede skader
- Høy andel (gravide) kvinner som røyker
- Høy andel 15-29 år med psykiske symptomer/lidelser
- Høy andel 0-74 år med muskel- og skjelettplager og sykdommer
- Høy andel 0-79 år som får utlevert antibiotika på resept

Ungdata

Etter Folkehelseloven §5 og § 21 skal kommunene og fylkeskommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i befolkningen. Ungdata dekker mange aspekter ved ungdommens liv og derfor en god kilde til å få bredere innsikt i hvordan det er å være ung i Froland. Av 211 elever våren 2019, svarte 185 på undersøkelsen. Dette utgjør 88 %.

En god barndom varer livet ut og Bakken, 2019b: 6 skriver:

Kort oppsummert kan vi si at ungdom som vokser opp i familier med høy sosiøkonomisk status, har det bedre med seg selv, de er mer fornøyd med foreldrene sine, med skolen de går på og med lokalmiljøet de bor i, og flere har fortrolige venner enn ungdom fra lavere sosiale lag. Unge med høy økonomisk status er dessuten i langt større grad med i organiserte fritidsaktiviteter, de trener mer, spiser sunnere og har færre helseplager. De opplever samtidig noe mer press enn ungdom fra lavere sosiale lag og er i langt større grad orientert mot høyere utdanning. Unge med lav sosiøkonomisk status bruker derimot noe mer tid på skjermaktiviteter, og de er mer utsatt for mobbing og vold enn unge fra høyere sosiale lag. På rusmiddelområdet har familiens sosiøkonomiske status litt ulik betydning. Ungdom fra lavere sosiale lag er overrepresentert blant de som røyker sigaretter og det er flere fra lavere sosiale lag som bruker cannabis på ungdomstrinnet. På alkoholnivået har sosiøkonomisk status liten betydning.

I Froland lever 43 % av unge i lav sosiøkonomisk status, 28 % i middels og kun 29 % i høy sosiøkonomisk status. Vi vet at det på sikt er billigere å forebygge fremfor å behandle og det er nødvendig å ta tak i årsaken til årsakene som beskrevet over. Det anbefales av WHO å utarbeide universelle forebyggende tiltak som omfavner hele befolkningen. Samtidig er det nødvendig å tenke tettere samarbeid virksomhetene imellom og fokusere på forebyggende tiltak for unge som er i risikogrupper.

Alle forslag - oversikt

Befolkning:

Eldre:

- Samarbeidsarrangementer for eldre (med historielaget og bygdekvinnelaget)
- Forebyggende hjemmebesøk for de over 75 år
- Hverdagsrehabilitering
- Plan for eldreomsorgen
- Bedre kosthold for de eldre
- Rydding og strøing av gangveier
- Benker langs turstier
- Tilrettelagte boliger og bomiljøer for eldre
- Møteplasser og aktiviteter for eldre
- Hjemmeomsorg
- Helsefremmende forhold og tiltak for eldre
- Tilrettelegge for fysisk aktivitet for eldre

Etnisitet:

- Samfunnsmessig innføringskurs for flyktninger
- Plan for flyktningetjenesten
- God språkopplæring i grunnskole og voksenopplæring
- God integrering av flyktninger
- Bistand til bosetting

Bistand til å komme i arbeid

Tilrettelegge for kollektivtransport

Oppvekst og levekår:

Barnehage:

- Opprettholde et tilstrekkelig og godt barnehage tilbud i kommunen

Skolemiljø:

- Fortsatt fokus på å øke trivselen for elevene på skolen, og på å motvirke mobbing og utrivsel
- Bedre tverrfaglig samarbeid for elever som trenger det

Sosial støtte:

- Fokus på godt skole-hjem samarbeid
- Bekjentgjøre tiltak og tjenester for alle ansatte som omhandler barn og unge for et bedre tverrfaglig samarbeid
- Livsmestring på timeplanen i skolen
- Skolering av ansatte for livsmestring i skolen
- Utarbeide tiltaksplan for bekjempelse av selvskading- og selvmord
- Opprette samarbeidskanaler med spesialisthelsetjenesten
- Tettere samarbeid med kommunens fastleger
- Informasjon om helsetilbudet kommunen tilbyr jmf. Helsedirektoratets anbefalinger

Stønad til livsopphold:

- Motvirke økte sosiale og økonomiske problemer
- Være ekstra oppmerksomme på helseproblematikken hos denne delen av befolkningen

Arbeidsledighet:

- Bli med i folkehelseprosjektet «Aktiv på dagtid»
- Tilrettelegge for å etablere flere arbeidsplasser, både i Froland og i den nærmeste regionen.

Uføreytelser:

- Kartlegge årsak og redusere antall uføretrygdede:
- Kartlegge årsak til uføretrygdede i kommunen og se på evt. tiltak for å redusere tallet. Antall uføretrygdede har tett korrelasjon til frafall fra videregående.
- Fortsette Aktiv på dagtid - prosjektet
- LOS-prosjektet
- Flere arbeidsplasser og lærling-/arbeidstreningsmuligheter spesielt for ungdom og unge voksne

Barnevern:

- Klare samarbeidsavtaler med samarbeidspartnere

Utdanning:

- Fortsette å gjøre grunnskolen enda bedre med tanke på at flere søker høyere utdanning
- Legge til rette for gode bomiljø
- Legge til rette for arbeidsplasser og næringsliv, spesielt kompetansearbeidsplasser

Frafall i videregående skole:

- Kartlegge om høyt fravær i ungdomsskolen gir høyere dropout i vgs
- Bedre samhandling mellom skolen i Froland, vgs og SLT

Personer som bor alene:

- Tilbud om sosiale arenaer og møteplasser
- Tilrettelegge for gode bomiljø spesielt for aleneboende

Lavinntekstsfamilier:

- Kartlegge og fremme levekår hos barn i lavinntektshusholdninger:
- UIA ønsker i samarbeid med kommunen å starte ett prosjekt med mål å bedre levekår hos barn i lavinnteksthusholdninger.

Miljø, skader og ulykker:

Drikkevannskvalitet:

- Det er planlagt å igangsette bygging av nytt vannverk i løpet av en fire-årsperiode.
- Private drikkevannskilder er av ukjent kvalitet, og en bør foreta en vurdering av kvaliteten på disse.

Radon:

- Man bør undersøke de utleieboliger som per i dag ikke er undersøkt for Radon, og iverksette tiltak ved helsefare.

Støy:

- Legge planer hvor støyende aktiviteter holdes separert fra boligområdene i kommunen, enten ved avstand eller støyreducerende hinder.

Inneklimate:

- Fokus som viktig punkt ved planlegging av nye offentlige bygg

Skoleveier:

- Det er gjort tiltak på bussoppstillingsplassen på Froland skole, inkludert bedre opplegg for foreldrekjøringen.
- Det er også gjort fysiske tiltak på Blakstadheia skole for å tilrettelegge for sikrere trafikkavvikling.
- Ellers har skolen og andre virksomheter gjennomført en rekke tiltak for å fremme trafiksikkerhet
- Froland kommune har en trafiksikkerhetsplan som revideres hvert fjerde år og som har hovedfokus på å trygge skoleveiene. Planen angir tiltak i en prioritert rekkefølge.
- Froland kommune er med i Trygg Trafikks kampanje Trafikksikker kommune.

Kulturtilbud:

- Mer brukermedvirkning hos alle aldersgrupper. Vi har gode tilbud innen idrett og menighet, men har relativt få sosiale arenaer utover dette.

Rekreasjon, møteplasser etc:

- I sentrumsnære områder i nærhet av boligområder bør det anlegges lett tilgjengelig, godt bearbeidet og lite kuperte turstier
- Det bør anlegges trivelige, sosiale møteplasser i Osedalen

Skader og ulykker:

- Rapportering av skader i omsorg, helse, skole/barnehage
- Kommunen er i gang med system for avviksmelding og – håndtering.

Gang og sykkelveier:

- Gang- og sykkelvei over Songe
- Gang- og sykkelvei Blakstadheia – Libru
- Gang- og sykkelvei Mjølhusmoen Froland kirke
- Gang- og sykkelvei Trekleiva – Frolands Verk
- Gang- og sykkelvei Blakstad bru - Messel
- Gang- og sykkelvei Blakstad bru – Hurv
- Fortau Dalen – Osedalen, nordøstlig side

Helserelatert adferd:

Deltakelse i aktiviteter:

- Flere som arbeider med ungdom et har etterlyst andre muligheter for fysisk aktivitet som eksempelvis skateramper og Folkehelsepark/ aktivitetspark/ parkour for ungdom
- Øke informasjon om tilgjengelige turområder i Froland (tettere samarbeid med "grasrota"- dvs. individer/ildsjeler i samfunnet som kjenner godt til stier/turområder i kommunen).
- Tilrettelegge for flere turstier og sykkelstier
- Evaluere effekten av økte tiltak på Frisklivssentralen

Fysisk aktivitet i skolen:

- Delta i «Aktiv Skole 365»
- Videreføre "trivselslederprogrammet" i skolen.

- Man bør også vurdere å kartlegge elevenes aktivitetsnivå/tid i skoletiden- kanskje som et elevprosjekt.

Kosthold:

- Følge helsedirektoratets veileder for mat og måltider i grunnskolen
- Origo – gratis skolemåltid
- Kantinen på ungdomsskolen forbedres med tanke på utvalg og kvalitet på maten som selges der
- Skolen betaler ikke lenger for skolefrukt, dette må selv elevene bestille og betale. For å øke inntak av frukt og grønt i ung alder, kan det vurderes om dette er noe skolen og kommunen bør bruke penger på.

Røyk og snus:

- Holdningskampanjer og informasjon på grunnskolen
- Tilbud om røyke- og snuslutt

Alkohol og andre rusmidler:

- Et godt tilbud om ettervern

Kriminalitet:

- Bedre tverrfaglig samarbeid mellom virksomhetene i kommunen og med fastlegene
- Forpliktende samarbeidsavtaler mellom tjenestene

Helsetilstand:

Overvekt:

- Kartlegge vekt hos barn
- Bedre skoleveier så det er tryggere å gå fremfor å bli kjørt
- Strengere regler for å gå til Osedalen og dermed unngå impulsive og usunne kjøp
- Sunnere tilbud i skolekantinen
- «Bra mat»-kurs til ungdomstrinnene
- Deltakelse i «Aktiv Skole 365» som er tilsvarende «Aktivitetsledere», men rettet mot elevene i ungdomsskolen.
- Egne gruppetreninger for overvektige ved Frolandia gjennom Frisklivssentralen

Legemiddelbruk

- Alle generelle helsefremmende tiltak

Diabetes:

- En sykepleier med spesialkompetanse (diabeteskoordinator) innenfor diabetes bør følge opp denne risikogruppen med årlige diabetes kontroller og andre tiltak.

Psykisk helse:

- Det er et stort behov for en person som jobber direkte ut mot ungdommen i en koordinatorrolle

Kilder

Statistikk, tabeller og informasjon er hentet fra eller basert på tall fra:

- Folkehelseinstituttets statistiksider
- SSB og KOSTRA-tall
- UngData, Elevundersøkelsen
- NAV Froland
- Kommunen, alle virksomhetene
- Husbanken
- Politi